

Autoreferat

1. *Imię i nazwisko.*

Grair Magakian

2. *Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.*

- Tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, dyplom nadany przez Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, 19 maja 2011 r.
- Tytuł rozprawy doktorskiej: „Sposoby prezentacji konfliktu ormiańsko-tureckiego z 1915 r. w dyskursie medialnym XXI wieku na podstawie rosyjskojęzycznych środków masowego przekazu”.

3. *Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.*

- **2016** – nadał: Uniwersytet Śląski w Katowicach (umowa o pracę).
- **2011 – 2016**: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach (umowy zlecenia).
- **2016**: Wyższa Szkoła Ekologii i Zarządzania w Warszawie (umowa zlecenie)

4. *Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.*

Monografie autorskie

- *Polish Loanwords in Armenian (Selected Issues)*, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Katowice 2024.¹ ISBN 978-83-226-4352-5 (wersja elektroniczna), ss. 318

Recenzenci:

- Prof. Andrzej Pisowicz, profesor emeritus w Instytucie Filologii Orientalnej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.
- Lusine Fljyan, dr hab., profesor Katedry Języków Obcych i Literatury na Uniwersytecie Międzynarodowym Eurazji w Erewaniu (Armenia).

Materia mojej anglojęzycznej monografii pt. *Polish Loanwords in Armenian (Selected Issues)* (Zapożyczenia polskie w języku ormiańskim (wybrane zagadnienia)) była badana i analizowana przez wiele lat, przede wszystkim z powodu trudności w identyfikowaniu wyrazów pochodzenia polskiego w języku ormiańskim (zwłaszcza w dialekcie Artialskim – dialekcie Ormian polskich i we współczesnym języku ormiańskim). Oczywiście, proces powstawania zapożyczeń był wynikiem ormiańskiej emigracji do Polski na przestrzeni wieków (począwszy przynajmniej od XIV wieku) oraz szeregu naturalnych zmian (czy raczej rozwoju) w obu językach. Muszę jednak dodać, że złożoność

¹ Monografia została wyróżniona jako „Książka tygodnia” przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, co odnotowano w „Informacjach dla wspólnoty akademickiej” (nr 34(158)/2024) z dnia 8 listopada 2024 r.

analizy języka ormiańskiego wynika również z faktu, że występuje on w dwóch dialektach – ormiańskim wschodnim i ormiańskim zachodnim. Czas i przestrzeń miały wpływ na postrzeganie zapożyczeń przez Ormian z Polski oraz ogólnie przez mówiących po ormiańsku. Często zdarzało się również, że zapożyczenia z języka polskiego trafiały do innych języków, a następnie do wspomnianego dialektu Ormian lub współczesnego języka ormiańskiego. Zdarzało się także odwrotnie – z innych języków wyraz trafiał do polskiego, a potem przenikał do ormiańskiego. Dlatego konieczne było ostateczne zidentyfikowanie zapożyczeń z języka polskiego w ormiańskim, zbadanie ich etymologii itd. Ważne było jednak przeprowadzenie powyższych analiz w (pozwólcie, że to stwierdzę) symbiozie z badaniami nad wzajemnymi więziami między (często dość odmiennymi) kulturami i narodami polskim i ormiańskim. W tym wymiarze (ze szczególnym uwzględnieniem etymologii i „dróg”/„ścieżek” zapożyczeń językowych) warto było także uwzględnić zarówno rolę Ormian w rozwoju gospodarczym i cywilizacyjnym Polski z perspektywy okresu objętego książką, jak i rolę Rzeczypospolitej Polskiej oraz języka polskiego w rozwoju samych Ormian w Polsce.

Mając na uwadze ww. perspektywę, skupiłem się na zapożyczeniach w terminologii prawnej, sztuce muzycznej, odzieży, tekstyliach, rolnictwie, przedmiotach codziennego użytku, architekturze, jedzeniu, zwierzętach, tradycjach, religii, atrybutach państwowości itp. Łącznie przeanalizowano ponad 220 słów, z objaśnieniem ich pochodzenia pod kątem etymologii, znaczeń w języku ormiańskim i polskim oraz komentarzami dotyczącymi źródła ich zapożyczeń przez Ormian (polskich i innych).

Do momentu publikacji monografii brakowało całościowych analiz w powyższych obszarach, co często prowadziło do błędnych wniosków w istniejących badaniach, które po prostu nie pozwalały na dokładne określenie źródła zapożyczeń. Niniejsza monografia stara się wyeliminować te błędy, a raczej niedociągnięcia.

Chciałbym dodać, że monografia – wedle recenzentów – może stanowić źródło przeznaczone zarówno dla filologów – polonistów, ormianistów, turkologów itp., jak i dla szerokiego kręgu osób zainteresowanych językoznawstwem. Warto jednak zaznaczyć, że większość z wymienionego słownictwa wymaga dalszych analiz i badań, szczególnie z perspektywy kognitywnej. Dotyczy to m.in. ewolucji różnic i podobieństw w mentalności, a także językowego i pozajęzykowego obrazu świata Ormian oraz Polaków, obejmującego okres od średniowiecza po współczesność. Istotne jest również zbadanie wpływu współczesnej globalizacji na postrzeganie znaczeń zapożyczeń oraz wspólnych słów itd.

W opinii recenzentów ta monografia, to pierwsze i unikalne opracowanie, które wedle nich w sposób precyzyjny i wielowymiarowy bada wpływ języka polskiego na język ormiański.

Badania obejmują okres od XIV do XXI wieku, ze szczególnym uwzględnieniem XIV–XVIII wieku, kiedy to migracje Ormian do Polski oraz ich aktywna działalność handlowa, polityczna i społeczna miały kluczowe znaczenie, także w kontekście relacji Polski ze Wschodem.

Monografia składa się ze *Wstępu*, z dwóch części – *Krótki zarys historyczny* (pięć rozdziałów) oraz *Analizy właściwej* (czternaście rozdziałów) i *Wniosków*.

Opracowanie pierwszej części monografii było koniecznością, bowiem bez percepcji określonych aspektów historycznych, społecznych i ekonomicznych dla czytelnika byłoby bardzo

trudno rozumieć część językoznawczą. Z poszczególnych rozdziałów tej części – *Niektóre cechy językowe, Ormiańskie kolonie i niektóre aspekty handlowe, Ormiański most między Polską a Lewantem oraz Polski dialekt ormiański*) bezpośrednio wynikają *Problem badawczy i szczególne metodologiczne*. Prezentowane badania w miarę możliwości obejmują większość aspektów życia człowieka, umożliwiając zrozumienie, w jaki sposób przez wieki kultura narodu polskiego oraz realia języka polskiego – aspekty językowego i pozajęzykowego obrazu świata, poszerzały zarówno poznawczą, jak i pojęciową wizję świata szczególnie w języku Ormian polskich, stwarzając tym samym możliwość późniejszego zbliżenia kultur.

We wstępie pierwszej części omawiam początek osadnictwa Ormian w Polsce, wskazując na kontrowersyjny temat drewnianego kościoła ormiańskiego we Lwowie z 1183 r. (Morgan 1919, 292; Mańkowski 1959, 35). Wątpliwości budzi data, ponieważ Lwów nie istniał w tym czasie. T. Mańkowski sugeruje, że Ormianie jednak mogli zbudować kościół w osadzie Zwinogród, która istniała na terenie późniejszego Lwowa, opierając się na odkryciu „znalezionego” kamienia z inskrypcją z 1264 roku, choć kamień ten zaginął (Papée 1894, 11–12; Mańkowski 1934, 78; Rydzkowska-Kozak 2013, 23; Stopka 2010b, 115–131). Jednak – wedle kilku świadectw – rok 1264 był tam przedstawiony w ormiańskiej notacji literowej (zgodnie z kalendarzem ormiańskim) jako ՉԺԳ [tʃʰʒg] (= 1264) (Բժշկութիւն 1830, 99). Tutaj pojawia się możliwość błędnego odczytania daty inskrypcji, ponieważ była ona uszkodzona i odczyt mógł być błędny: ww. ՉԺԳ [tʃʰʒg] zamiast ՊԺԳ [pʒg] (= 1364/1365) (Дашкевич, Триярский 1973, 125–126). Ta ostatnia data pasuje jednak do roku w którym ormiańska Katedra z kamienia została wybudowana we Lwowie (cf. Schneider 1871, 98). W moich badaniach właśnie ta data została przyjęta jako początek bytowania Ormian w Polsce (Mańkowski 1959, 35; Sargsyan 2018, 174–178). W tym rozdziale omawiam też powody emigracji Ormian do Polski, w tym najazd mongolski w Armenii, trzęsienie ziemi, które zniszczyło historyczną stolicę Ani w 1319 r. (Archaeological Site...) itd.

W odniesieniu do pierwszego rozdziału tej części – *Niektóre cechy językowe* (specyficzne dla mowy Ormian polskich), prof. Lusine Fljyan, ekspertka w dziedzinie kontaktów międzykulturowych oraz wpływów historycznych w językach, w swojej recenzji zwraca szczególną uwagę na unikalne znaczenie kipczackiego języka turkijskiego polskich Ormian. Jest on kluczowy dla zrozumienia komunikacji interpersonalnej, społecznej, ekonomicznej i prawnej różnych fal emigracji Ormian do Polski.

Kolejny rozdział – *Ormiańskie kolonie i aspekty handlowe* – w skrócie opisuje historię społeczności ormiańskiej w Polsce, jej korzenie oraz czynniki, które uczyniły Ormian jednymi z najważniejszych kupców Orientu w Polsce, a także ich wpływ gospodarczy i polityczny. Dzięki swojej wiedzy o Wschodzie stali się strategicznymi pośrednikami między Polską a Orientem (cf. Mańkowski 1935, 12–13). Jednocześnie pełnili funkcje tłumaczy i dyplomatów, posiadali autonomię prawną nadaną przez królów Rzeczypospolitej oraz przywileje handlowe. Przyczynili się do rozwoju gospodarczego i kulturowego, szczególnie we Lwowie, gdzie monopolizowali stanowiska tzw. tłumaczy języków orientalnych (Stopka 2000, 54; cf. Mańkowski 1959, 35; Այվազյան 2002, 720). Po rozbiorach Rzeczypospolitej ich sytuacja uległa pogorszeniu, co doprowadziło do emigracji na Wschód i Zachód.

W rozdziale poświęconym roli Ormian w handlu między Polską a Lewantem (*Ormiański most między Polską a Lewantem*) analizuję ich zdolności organizacyjne oraz znajomość języków orientalnych, które ułatwiały działalność na wymagających szlakach handlowych. XVI wiek był dla nich okresem sukcesów, mimo ryzyka i dużych nakładów kapitałowych (Kaczyńska, Piesowicz 1977, 84; cf. Rolle 1878). Ważnym zjawiskiem było np. zarezerwowane niemal wyłącznie dla Ormian stanowisko karwanbaszy (tzw. głowy karawanów), którzy mieli praktycznie dyskrejonálną władzę nad całą wyprawą (cf. Stopka 2017a, 9; Małowist 1993, 132; Łoziński 1902, 271). Dla monografii istotna było omawiana tutaj kwestia znajomości języków przez Ormian (turecki, arabski, perski, lingua franca itd.), którymi posługiwali się jak rodowici mówcy, co dawało im przewagę w relacjach handlowych (Leibniz 1921, 227; Leibniz 1996, 279; Couturat 1901, 59; Fryer 1698, 269).

Rozdział *Dialekt Ormian polskich* omawia w skrócie język ormiański oraz jego historię i dialekty. Poruszam również kwestie dwóch standardów literackiego języka ormiańskiego: wschodnioormiańskiego i zachodnioormiańskiego, które różnią się wymową części dźwięków, koniugacją czasowników oraz czasami gramatycznymi i mają istotne znaczenie w analizie fonetycznej, etymologicznej i znaczeniowej zapożyczeń (cf. Աճառյաւն 1940; Աճառյաւն 1951; Աճառյաւն 1953; Աճառյաւն 1984; Гамкрелидзе, Иванов 1984, т. 1, 2; Diakonoff 1985, 597–603; Gray, Atkinson 2003, 435–439; Martirosyan 2013, 85–137; Martirosyan 2014; Արաքյաւն et al. 2017; Martirosyan 2020). Jednym z najtrudniejszych aspektów tej części jest studium alfabetu ormiańskiego, który został stworzony przez Mesropa Masztoc’a i Sahaka Partewa w 405 r. n.e. Jest to punkt wyjścia do wyjaśnienia mojej propozycji transkrypcji i transliteracji alfabetu ormiańskiego, szczególnie w języku polskim, której używam w monografii oraz innych publikacjach (wymienionych w innych częściach Autoreferatu i w Wykazie osiągnięć). W opinii recenzentki, prof. L. Fljyan, przyjęta przeze mnie transliteracja i transkrypcja, częściowo zgodnie z alfabetem ormiańskim z portalu *Learn Languages*, a częściowo dopracowaną przeze mnie, umożliwia klarowne przedstawienie różnych dźwięków fonetycznych w języku ormiańskim, w tym charakterystycznych dźwięków polskiego dialektu ormiańskiego (Armenian Alphabet; cf. Magakian 2021, 223–224; Magakian 2022, 120–121, itd.). Np. jedną z kluczowych cech fonetycznych polskiego dialektu ormiańskiego jest adaptacja polskich dźwięków **r** i **l** do ormiańskiego. W zapożyczeniach środkowe **r** często zmienia się na ormiańskie (miękkie) **ր** [r] (cf. Իսախանյաւն 2015, 20–22; Ղալաթյաւն 1993, 168–171; Matasović 2009 etc.), podczas gdy polskie **l** jest często zmieniane na ormiańskie **լ** [l] (cf. Magakian 2021, 225). Zmiana ta wydaje się być ogólnym trendem w języku ormiańskim przy adaptacji zapożyczeń z innych języków, nie mówiąc już o takich dźwiękach, jak **ʃ** [tʃ], **ʈ** [ts] itd.

De facto nie ma możliwości pełnej – bezbłędnej – transkrypcji niektórych dźwięków języka ormiańskiego w języku polskim (lub angielskim). Chociaż zasady transkrypcji, które przyjąłem, nie są perfekcyjne (ani ostateczne), pozwalają na względnie „przyjazne” odwzorowanie dźwięków ormiańskich słów w języku polskim i angielskim.

W ostatnim rozdziale tej części monografii zdefiniowałem *Problem badawczy i szczegóły metodologiczne*. Omawiam tam kluczowe pytanie badawcze, które stanowi główny temat tej

monografii, mianowicie: *dlaczego zagadnienie zapożyczeń polskich w języku ormiańskim stało się przedmiotem tego opracowania?*

Po wielu latach badań i pobytu w Polsce doszedłem do wniosku, że „ci, którzy badali różne zagadnienia słownictwa ormiańskiego średniowiecznego, zwykle pomijali zapożyczenia z języka polskiego z okresu średnioormiańskiego” (Դաւաթյան 1992, 23). Skutki tego pominięcia są widoczne w niektórych źródłach, w których pojawiają się liczne błędy (często niezamierzone) w odniesieniu do polskich zapożyczeń w ormiańskim. Co więcej, współczesny język ormiański także zawiera, choćby również pośrednio, zapożyczenia z polskiego, co jednak w niektórych badaniach jest traktowane powierzchownie, pomijając zasady gramatyki, fonetyki, interpunkcji i pisowni w języku polskim. W wielu pracach naukowych przyjmują się też błędne wnioski, wskazując na źródła zapożyczeń z języka ukraińskiego lub rosyjskiego zamiast z polskiego (Դաւաթյան 1992, 23; Գրիգորյան 2017, 55–62).

Będąc głęboko zintegrowanym w polskim społeczeństwie, język Ormian polskich musiał zostać pod silnym wpływem języka polskiego. Nie chodzi tylko o język codziennej komunikacji, ale także o język oficjalny: dokumentów sądowych, administracyjnych, ksiąg parafialnych itd.

Koncepcje teoretyczne, które zostały użyte do sformułowania wyżej wspomnianego problemu badawczego tej monografii, opierają się na fakcie, że zgodnie z istniejącą literaturą przedmiotu, znaczenie słownictwa zapożyczonego z języka polskiego w ormiańskim (i nie tylko przez Ormian polskich) sprowadza się do dwóch podstawowych wymiarów:

- tłumaczenia (poprawne/niepoprawne) na ormiański,
- interpretacje (poprawne/niepoprawne) w ormiańskim.

Powyżej nakreślony system analityczny badania predestynował zastosowanie następujących skutecznych metod badawczych:

- analiza materiałów leksykograficznych, które stanowią punkt wyjścia do badania literatury fachowej bezpośrednio w sprawach dyskursu (również empiryczna analiza książek i materiałów słownikowych),

- metody krytyki źródeł, których celem jest identyfikacja poprawnych lub niepoprawnych tłumaczeń/interpretacji dokonanych dotychczas w źródłach ormiańskich (w tym leksykograficznych w zakresie zapożyczeń z polskiego),

- wykorzystanie indywidualnych, pogłębionych wywiadów z rodzimymi użytkownikami zachodnioormiańskiego języka w celu dokonania w miarę precyzyjnych poprawek fonetycznych dotyczących szczegółów możliwości określonych niuansów fonetyki zachodnioormiańskiej (cf. Magakian 2019, 13–26).

Podkreśliłbym też, że studia porównawcze historyczne zajmują marginalne miejsce w analizie, a celem głównym niniejszego badania jest eliminacja błędów/percepcji/zrozumienia zapożyczeń polskich (bezpośrednich/pośrednich) i wyjaśnienie ich właściwego pochodzenia/etymologii. Analiza w głównej mierze koncentruje się na identyfikacji zapożyczeń polskich, szczególnie w dialekcie Ormian polskich, ale także w języku ormiańskim w ogóle.

Część druga monografii, *Właściwa analiza*, rozpoczyna się wyjaśnieniem *Najczęściej używanych skrótów* oraz prezentacją kluczowej kwestii – *Struktury analizy monografii*. Ta ostatnia stanowi fundament dalszych badań i analiz, ponieważ w monografii wyodrębniłem cztery kategorie analizy dotyczące każdego zapożyczenia językowego:

- **Zapożyczenie** zapisane alfabetem ormiańskim wraz z transkrypcją (zgodną z wymową fonetyczną, możliwie najbliższą polskiemu brzmieniu) oraz tłumaczeniem na język polski i angielski.

- **Tłumaczenie ormiańskie**, które przedstawia znaczenie(-a) najbardziej właściwe dla języka polskiego i polskiej mentalności, z uwzględnieniem różnych opcji lub ekwiwalentów (niemal zawsze z podaniem etymologii ormiańskiej).

- **Element znaczeniowy w języku polskim**, obejmujący polskie znaczenie zapożyczeń oraz polską etymologię słowa, które zostało przejęte przez Ormian.

- **Uwagi** – dodatkowa analiza, wykraczająca poza powyższe kategorie. Uwagi zawierają końcowe wnioski dotyczące źródła zapożyczenia, które mogą być mniej oczywiste, niż sugerują niektóre polskie, ukraińskie i ormiańskie źródła naukowe (cf. Magakian 2021; Magakian 2022).

Ujednolicone standardy, wspierające określoną metodykę i dyscyplinę pracy, umożliwiły uporządkowaną analizę każdego zapożyczenia, nawet w przypadkach, gdy w języku ormiańskim istniały jego odpowiedniki. Warto dodać, że każda z wymienionych kategorii została rozpatrzona z uwzględnieniem zarówno językowego, jak i pozajęzykowego obrazu świata Polaków i Ormian w przeanalizowanym okresie historycznym. Same zapożyczenia zostały uporządkowane alfabetycznie, według ustalonego, konwencjonalnego podziału na różne dziedziny życia. Choć nie uważam tego podziału za definitywny, należy podkreślić, że do tej pory nie podjęto żadnej próby podobnej kategoryzacji. W kolejnych podrozdziałach omówiono tematyczne grupy zapożyczeń, które przedstawiają.

Rozdział *Zapożyczenia prawne* jest najbardziej rozbudowany (czterdzieści pięć terminów), co niewątpliwie wynika z głębokiego wpływu polskiego systemu prawnego na kształtowanie się świadomości prawnej Ormian zamieszkujących Polskę. Proces ten był efektem wielowiekowej koegzystencji społeczno-prawnej, w której prawo polskie odgrywało kluczową rolę jako punkt odniesienia w regulacjach dotyczących administracji, własności, zobowiązań, czy życia codziennego. Ormianie, przyswajając zasady prawa polskiego, nie tylko dostosowywali się do lokalnych realiów, ale także wprowadzali jego elementy do własnych norm i praktyk prawnych. W rezultacie, wiele zapożyczeń prawnych stanowi świadectwo tej harmonijnej adaptacji, ukazując jednocześnie, jak polskie prawo przenikało do ich języka i kultury. Przykładami ilustrującymi ten stan mogą być *աբէլացիա* [apelats^hia] – *apelacja* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 13), *արենդա* [arenda] – *arenda* (Հայրապետյան 2011, 69), *բնիկ քոնիկ* [pleni potent] – *plenipotent* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 120), *բնիկական* [privileaj] lub *բնիկական / բնիկականաց* [privilekos/privilekats^h] – *przywilej* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 128; Պողոսյան 2014, 49), *իստիգովատ (արնել)* [istigovat (arnel)] – *złożyć pozew* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 274), *մահարիճնիք/մահրիճնիք* [maharit^hnik^h/mahrit^hnik^h] – *świadek (naoczny)* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 486), *մինութայ* [minut^haj] – *minuta w znaczeniu kopia orzeczenia/wyroku sądu* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 519) itd.

W tym rozdziale wskazuję także na określone niedociągnięcia wyjaśniające czy też tłumaczeniowe. Np.:

- *աբլկմ* [aplel(u)] z błędą interpretacją również jako *żyć* (Hanusz 1886, 368) choć powinien być *apelować*;

- *կիկ* [gilej] z dotychczas błędną interpretacją zarówno znaczeniową, jak i fonetyczną jako *klej* (Գրիգորյան, Պարոնյան 2015, 30), podczas gdy powinno oznaczać *skargę, zażalenie*;

- *սղկքայ* [stepk^h(k)a(j)] – *stęпка*, termin, który w skutek niemożności transliteracji polskiego *ę* w języku ormiańskim doprowadził do zamieszania (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 693): polskie *stęпка* (*moździerz i tłuczek*) przekształciło się w rusińskie (ewentualnie ukraińskie) *стебка/стенка* (cf. Мельничук 2006, 5: 404; Гаркавец 2010, 1319; Желехівський, Недільський 1886, 2: 918),

- *սվեդի* [svetij] był zinterpretowany jako *świadek* (Գրիգորյան, Պարոնյան 2015, 30) zamiast *święty* (Գրիգորյան 1963, (122) 155–156; Божко 1993, 85; Рудін 2010, 112; Мельничук 2006, 199–200),

- *սօսնիշ/սոսնիշ* [soduf] znaczenie którego rozszerzono: *osoba, od której zakupiono omawiany przedmiot (rzecz)* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 724) zamiast *ktoś, kto sprzedał coś wątpliwego* (cf. Գրիգորյան 1963, (392) 265; Гаркавец 2010, 1290),

- *փրօքնրար* [p^hrok^huratur] zinterpretowano tylko jako *prokurator* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 794), choć powinien być też w szerszym ujęciu jako *przedstawiciel prawny* (Linde 1811, 2, 2: 1042; Успенский 1818, 2: 169–171; Sobol 1995, 904; Krasnowolski and Niedźwiedzki 1920, 1: 407) itd.

Stosunkowo nieliczne są zapożyczenia związane ze *Sztuką muzyczną* – tylko siedem, ale dotyczą z pewnością nie istniejących w ormiańskim lub typowo polskich terminów: *բանդուրա* [bandura] – *bandura* (Հայրապետյան 2011, 84), *լյութնա* [ljutnja] – *lutnia* (Հայրապետյան 2011, 254), *կրակովյակ* [krakovjak] – *krakowiak* (Հայրապետյան 2011, 313), *պոլոնեզ* [polonez] – *polonez* (Հայրապետյան 2011, 444) itd.

Zapożyczenia związane z *Tkaninami i odzieżą* – obejmujące 17 terminów – stanowią odrębny i rozdział. Szczególnie intrygujący jest fakt, że wiele z tych wyrazów pojawiło się w języku polskim za sprawą ormiańskich kupców, którzy w średniowieczu i później wprowadzali na polski rynek egzotyczne towary, w tym luksusowe tkaniny. Paradoksalnie, w późniejszym okresie, zwłaszcza w XVI i XVII wieku, te same terminy były masowo zapożyczane przez Ormian polskich z języka polskiego, którzy na co dzień posługiwali się polszczyzną lub jej lokalnymi wariantami. Proces ten odzwierciedlał nie tylko dynamiczne relacje handlowe, lecz także głębsze przemiany kulturowe, wskazując na wzajemne przenikanie się języków oraz ich zdolność do adaptacji nowych pojęć związanych z modą i tekstyliami. Np.: *սասնաշքա* [adamaʃk^ha] – *adamaszek* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 82; Գրիգորյան 1963, (445) 286–288), *զօնքա, փօնքա* [zp^h(p)onk^ha] lub *սփօնքա* [sp^honk^ha] – *zaponka* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 203; Գրիգորյան 1963, (298) 233), *կրավեց* [kravetʃ^h] – *krawiec* (Hanusz 1886, 429), *չուխա* [tʃ^huxa] – *czucha(j)* (Hanusz 1886, 391), *ռենկավիչկա* [renkavitʃ^hka] – *rękawiczka* (Hanusz 1886, 457), *քաֆտան* [k^haftan] lub *խաֆտան* [χaft(t^h)an] – *kaftan* (Գրիգորյան, Պարոնյան 2015, 30; Hanusz 1886: 417) itd.

W tym rozdziale również zwracam uwagę na pojawiające się nieprecyzyjne takie interpretacje, jak, np.:

- *բլախոթ* [playod/playot] z zwężoną interpretacją jako *duża bawelniana chusteczka* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 120) mimo ówczesnego szerszego znaczenia *duży płat, płótno, tkanina, kawałek płótna używany do różnych obowiązków, np. do noszenia trawy, przykrycia konia lub rodzaj sieci rybackiej czy też prześcieradło, lniany lachman, brzydka chusta, prześcieradło, tkanina, płat* (Urbańczyk 1970–1973, 6: 115; Linde 1811, 2: 721; Желехівський, Недільський 1886, 2: 657),

- *կոշքար* [goʃkʰar] lub *կոշկար* [goʃkar] z błędną interpretacją jako *woźnica* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 393), choć powinien być *szewc* (Hanusz 1886, 407; Մալխասյան 1944, 2: 512; Աճառեան 1973, 2: 687) itd.

Osobnym rozdziałem monografii są *Zapóżyczenia związane z rolnictwem*, które obejmują 13 terminów. Jest to zjawisko całkowicie naturalne, zważywszy na fakt, że wśród Ormian nie brakowało rolników, którzy odgrywali istotną rolę w swojej społeczności. Przemiany związane z rozwojem rolnictwa również na obszarach zamieszkiwanych przez Ormian, mogły prowadzić do wzajemnego przenikania się terminów, które znalazły swoje miejsce w języku ormiańskim. Zapóżyczenia te były w zasadzie ściśle związane z konkretnymi potrzebami rolniczymi, co czyni je szczególnie interesującymi w kontekście analizy społecznej i gospodarczej tego okresu. Np.: *արաթ անէլ* [arat anelu] – *orać* (Աճառյան 1953, 189), *կալովիցա(մայ)* [(j)εalovitsʰa(məj)] – *jałowizna* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 177), *ձափ* [dzap/dzapʰ] – *cap* (Աճառյան 1953, 189), *քոփ/քոփցա* [kʰopa / kʰopitsʰa] – *kopa, kopica*, (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 820) itd. itd.

Z niepełnych interpretacji zaznaczyłby, np.

- *բասքա/բասիքա* [paskʰa]/[pasikʰa] – *pasieka* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 111), które mogło mieć zastosowanie również jako *polana, łąka, pastwisko* (Գրիգորյան 1963, (228) 202),

- *միրոճնիք* [mirodznikʰ] w znaczeniu *młynarz* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 521; Գրիգորյան, Պարոնյան 2015, 30; Գրիգորյան 2017, 60), a powinien być wytłumaczony także jako *czeladnik, pomocnik młynarza* (SPXVI; cf. Linde 1809, 2, 1: 110; Фасмер 1986, 2: 627; Мельничук 1989, 3: 481; Желехівський 1886, 1: 443) itd.

Zapóżyczenia związane z Artykułami gospodarstwa domowego – 21 terminów – nie tylko świadczą o ich braku w języku ojczystym Ormian polskich, ale przede wszystkim wskazują na głęboką integrację tej grupy z polskim społeczeństwem. Zjawisko to świadczy o adaptacji Ormian do warunków życia codziennego w Polsce, a także o wpływie polskiej kultury materialnej na ich język. Np.: *բէժքայ/բէժկայ* [betʃʰkaj/petʃʰkaj] – *beczka* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 119), *քոլբոճեկ* [polbotʃʰok] – *bolpochek/polbochek* (Պողոսյան 2014, 48), *չարա* [tʃʰara] lub *ճարայ* [tʃaraj] – *czara* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 625 i 470), *սոֆա* [sofa] – *sofa* (Hanusz 1886, 460), *մրոճնիք* [druʃlakʰ(g)] – *cedzak* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 768) itd.

Natomiast z fragmentarycznych wyjaśnień warto wskazać np.:

- *բոճնա* [bodnea] było użytkowane jako *waliza* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 659), choć wówczas faktycznie chodziło o *bodnię, bednię* lub po prostu *dziezę* (cf. Гаркавец 2010, 302),

- *ֆոլգա* [folga] zostało zinterpretowane jako *folga* (Հայրապետյան 2011, 627), choć nie wykluczone, że miało znaczenie *podkładu/oprawy wszelkiego rodzaju kamieni szlachetnych* (Linde 1807, 1, 1: 648; Albertrandy 1790, 78; Brückner 1927, 1: 124 etc.). Nieporozumienie mogło powstać z powodu podobieństw z rosyjskim *фольга* [folga] w znaczeniu *opakowanie żywności* itd.

W zapożyczeniach językowych szczególne miejsce zajmują terminy związane z *Mieszkaniem, architekturą, budownictwem oraz dekoracją wnętrz*, które stanowią istotną grupę leksykalną – 13 wyrazów. W tym rozdziale zauważalny jest wpływ polskiego słownictwa na rozwój terminologii ormiańskiej w zakresie przestrzeni życiowej, co może świadczyć o codziennej interakcji między Ormianami a Polakami. Warto zwrócić uwagę, że wiele z tych zapożyczeń odnosi się do przedmiotów, które odgrywały kluczową rolę w życiu codziennym obu narodów. Przykłady takich wyrazów są: *դաշ* [daʃ] – *dach* (Hanusz 1886, 391), *կուխնիա* [kuχnʲa] lub *քուխնայ* [khuχnʲaj] – *kuchnia* (Հայրապետյան 2011, 317–318; Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 815), *շփոթալ* [ʃpitʰ(d)al] lub *սփոթալ* [spidal] – *szpital* (Պողոսյան 2014, 156; Պողոսյան 2014, 180; Urbanczyk 1977–1981, 8: 349), *սկիւք* [skhlep(pʰ)] – *sklep* (Պողոսյան 2014, 188), *քորչմա* [kʰortʃma]), *քորչման* [kʰortʃmman] lub *ք(ք)որչմա* [k(kʰ)rtʃma] – *karczma* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 821; Գրիգորյան 1963, (421) 278; Hanusz 1886, 430) itd.

Z częściowego przekazu semantycznego wyróżniłbym np.:

- *փվնիցա* [pivnitsʰa] – *piwnica* (Պողոսյան 2014, 46), który po sprecyzowaniu można rozumieć jako *piwiarnia* oraz *gospoda z winem* (PWN; Linde 1811, 2, 2: 718),

- *մագազին* [magazin] zarówno jako *magazyn* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 488; Գրիգորյան 2017, 60), jak i po sprecyzowania zapożyczenia jako *sklep* (w zależności od źródła zapożyczenia: rusiński, rosyjski, turecki itd. (Nişanyan; Ожеров 2012, 514; Skorupka et al. 1969, 364; Мельничук 1989, 3: 351) itd.

Zapożyczenia odnoszące się do *Ludzi* obejmują 29 terminów w zbadanych źródłach. Są to wyrazy, które, choć rzadko spotykane w ormiańskim świecie językowym, są za to typowe i charakterystyczne dla języka polskiego i dla pozajęzykowego świata Polaka. Np.: *քաննա* [panna] – *panna* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 110), *կալիքա* [kalika/kalikʰa] – *kaleka* (Hanusz 1886, 404), *զօնտ/զնտ* [kʰonts/kʰentsʰ] – *ksiądz* (Պողոսյան 2014, 53–54), bowiem nie chodziło o ormiańskie odpowiedniki – *քահանա(յ)* [kʰahana(j)] lub *տէրտէր* / *տէրտէր* [terter] prawie w tym samym znaczeniu duchownego, lecz konkretnie o polskiego *księdza*, *քրիշտա* [kriʒak] – *krzyżak* (Պողոսյան 2014, 58), *խարունձի* [χarunʒij] – *chorąży* (Յարութիւնեանց 1912, 148), *հման* [hudzul] – *hucul* (Աճառյան 1953, 189), *նեմեց* [nemetsʰ] – *Niemiec* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 570), *շաֆար* [ʃafar] – *szafarz*, (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 592), *ստարոստա* [sd(t)arusta] lub *ստարոստայ* [starosta(j)] – *starosta* (Պողոսյան 2014, 186; Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 693), *քափ(ք)տին* [kʰap(pʰ)utʃin] lub *քափմչին* [kʰapʰ(p)utʃin] – *kapucyn* (Պողոսյան 2014, 212, 2016) itd.

W rozdziale z częściowego przekazu znaczeniowego wyróżniłbym np.:

- *զօլէնցփի/զօլէնցփի* [kolentsʰkʰij]/[kolentsʰkʰij], który został błędnie zinterpretowany jako *kolekcja* (Գրիգորյան, Պարոնյան 2015, 30), choć faktycznie chodzi o *koleński* lub *koloński* (z Kolonii) lub nawet *rodzaj tkaniny produkowanej w Kolonii nad Renem* od 1498 roku (Гаркавец 2010,

710; Urbańczyk 1960–1962, 3: 316). Można też domniemać, jako ewentualny ślad, że chodzi o północny wschód Polski, gdzie znajduje się miasto Kolno od 1422 roku (Kowalczyk-Heyman 2009, 262). Nie można wykluczyć, że rzeczownik pośrednio pochodził z Kolna,

- *կաբզան* [kabzan], *przydomek polskich Ormian* (Hanusz 1886, 425): nie potwierdza się przypuszczenie, iż wyraz jest pochodną *գաւազան* [kawazan] jako *kij, pastoral* (Pisowicz 2000b, 91–95),

- *նեմիտի* [nemitʰ] wbrew fonetycznemu podobieństwu jest źle zinterpretowane jako niejasny *Nemicz* (Դաւաթյան, Ավետիսյան 2009, 570; АКТКП, 8: 201, 20: 151). Po sprecyzowaniu znaczenia można wywnioskować, że chodzi o narodowość *polską*,

- *շլախեցի* [ʃlaxetnij] zostało zinterpretowane jako *szlachcic* (Դաւաթյան, Ավետիսյան 2009, 597), choć po sprecyzowaniu wyjaśniło się, iż chodzi o *szlachetny*, a *szlachcic* to *շլախաւ/շլախեցի* [ʃlaxta/ʃlaxtitʰ], *szlachta/szlachcic* (Հայրապետյան 2011, 400)

Zjawiskiem naturalnym można uważać także fakt, iż często mimo własnych odpowiedników w języku ojczystym, Ormianie, którzy traktowali język polski również jako ojczysty, zapożyczali słownictwo związane z *Żywnością i napojami*. W codziennym uzusie było co najmniej 18 terminów. Np.: *բրնձաւ* [brændza] – *bryndza* (Աճառյան 1953, 189; Hanusz 1886, 385), *ձէմիտիցա* [zentitsʰa] – *żętyca* (Hanusz 1886, 477), *կապուստա* (wschodnioormiański) / *գաւառաւ* (zachodnioormiański) [kapusta] – *kapusta* (Hanusz 1886, 40), *կիշկա* [kiʃka] – *kiszka* (Hanusz 1886, 428), *շիւկա* [ʃinka] – *szynka* (Hanusz 1886, 464), *պովիդլո* [povidlo] – *powidla/powidło* (Հայրապետյան 2011, 445), *սմալեց* [smaletsʰ] – *smalec* (Հայրապետյան 2011, 502), *ստրուցիկ* [strutsʰlik] – *strucel* (Hanusz 1886, 460) itd.

W tej kategorii zanotowałem tylko jedną mylną interpretację:

- *բիւ* [pive], które zostało błędnie zrozumiane jako *biba* (Դաւաթյան, Ավետիսյան 2009, 119), choć powinien być *piwo* (Գրիգորյան 1963, (421) 278; Բոճկո 2010, 112; Мельничук 2003, 4: 366). Jednak zapożyczone *փիվա* [pʰiva] – *piwo* (Hanusz 1886, 456) nie wzbudzało żadnego zamieszania i pozostawało w znaczeniu ww. *piwo*,

Zapożyczenia związane ze kolejnym rozdziałem – *Światem zwierząt i przyrody* są stosunkowo nieliczne (zaledwie 10 terminów) i w dużej mierze świadczą o tym, że Ormianie, nawet w kontekście życia w Polsce, zazwyczaj korzystali z ormiańskich odpowiedników tych nazw, pozostając we własnym językowym obrazie świata. Warto zaznaczyć, że w tym przypadku proces zapożyczenia miał charakter marginalny, a wpływ języka polskiego na terminologię dotyczącą fauny i flory był ograniczony. Wśród tych zapożyczeń wyróżniają się np. następujące polonizmy: *կռակ* [kruk] – *kruk* (Hanusz 1886, 430), *նոսաթի*, *նոսաթի* [nosatʰj], [nosatej] – *narowy* (Գրիգորյան, Պարոնյան 2015, 30), *ջոբոկ* (*ջոբոկ?*) [dżobok (dżobuk?)] – *dziób* (Hanusz 1886, 397), *սոսնա* [sosna] – *sosna* (Hanusz 1886, 460) itd.

Jakkolwiek w tym przypadku również występują niedociągnięcia. Np.:

- *նորա* [nora] J. Hanusz zaznacza jako *źródło* (Hanusz 1886, 445), wprawdzie po polsku już wówczas rzeczownik ten występował w znaczeniu raczej *dół, legowisko, kryjówka, wgłębienie w*

ziemi służące jako kryjówka dla zwierzęcia lub w przenośni jako żalosne mieszkanie itd. (Boryś 2008, 367; Linde 1809, 2, 1: 340),

- *պլուտ* [pluta] – *pluta* (Hanusz 1886, 452) choć nie można wykluczyć, że również chodziło o zapożyczenie z dialektu polskich górali z Bukowiny, niedaleko Kut zamieszkałych przez Ormian, rzeczownika *pluta* w sensie *coś zrobionego z desek do przeprawy na drugi brzeg* (Greń i Krasowska 2008, s. 167),

- *սրս* [strus] – *strus* (Պողոսյան 2014, 180), ale udało się sprecyzować, iż termin był zrozumiały jedynie przez Ormian polskich (Աղիմյան 1936, 229),

W przeanalizowanych źródłach jeszcze mniej jest zapożyczeń w rozdziale *Tradycja i religii* – 7 terminów, co może świadczyć o większym przywiązaniu do ojczystego słownictwa w ww. zakresie. Z moich analiz wynika, że w tym przypadku występuje kontrast ormiańskiego świata pozajęzykowego z polskim światem zarówno językowym, jak i pozajęzykowym. Z tego rozdziału mogę wymienić np.: *խումար* [j(e)armark^h] – *jarmark* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 178), *լասկա* [laska] – *laska* (Hanusz 1886, 435), *լուլա* [lula] – *fajka* (Hanusz 1886, 434) itd.

Jednak w ww. zakresie dość problematyczne, a nawet błędne są interpretacje niektórych terminów. np.:

- *քրոնական/քրոնակ* [provoden]/[provoda] zostało przetłumaczone na ormiański jako *przywódca* (Գրիգորյան, Պարոնյան 2015, 30). Ta interpretacja jest jednak nieporozumieniem, ponieważ *проводу* [provody] w rusińskim (Желехівський, Недільський 1886, 2: 768) lub ukraińskim (Гаркавец 2010, 1183; Бошко 1993, 85; Рудько 2010, 112) oznacza obrzęd prawosławny wspomnienia zmarłych na ich grobach po tygodniu Wielkanocy. Ponadto Boško potwierdza, że nazwy świąt kościelnych były wykorzystywane do względnego datowania protokołów (Бошко 1993, 85; Рудько 2010, 112),

- *կվարտալնիկ* [kwartalnik] – *kwartalnik* (Hanusz 1886, 430) był tym samym, co *kwartnik* (Sobol 1995, 629; Brückner 1927, 1: 287), co oznaczało *jednostkę monetarną równą 1/3 grosza lub eksperta powołanego przez radę miejską, odpowiedzialnego za sprawy budowlane w obrębie jednej dzielnicy – murarza lub stolarza* (Urbańczyk 1960–1962, 3: 475) itd. Niestety, Hanusz nie wyjaśnia, która definicja pasuje do słowa *kwartalnik* ani w jakim sensie Ormianie z Kut używali tego rzeczownika. Występuje jednak prawdopodobieństwo, iż chodziło o jednostkę monetarną,

- *պաշտոնիկ* [pat^horka] – *paciorka, paciorka* w znaczeniu *korale, koraliki* lub *naszyjnik* (Hanusz 1886, 449). Niestety tutaj też nie precyzuje w jakim znaczeniu Ormianie z Kut używali to zapożyczenie: *zdrobnienie od wieczornej modlitwy dziecięcej* (Doroszewski), czy, jak sam J. Hanusz zauważa, *mały guzik ze szkła, drewna, minerału itp., zwykle z dziurką do przewlekania (sznurek z guzikami, koralikami)* lub w liczbie mnogiej *sznurek z guzikami przesuwanymi palcami podczas odmawiania niektórych modlitw (rózaniec)* (por. Doroszewski).

Osobne miejsce wśród zapożyczeń zajmują terminy związane z Państwem oraz atrybutami państwowości, obejmujące 17 wyrazów. Jest to proces naturalny, ponieważ te koncepcje, w kontekście pozajęzykowego obrazu świata Ormian polskich w badanym okresie, były obecne wyłącznie w ramach polskiego językowego obrazu świata. Np.: *գերբ* [gerb] – *herb* (Հայրապետյան

2011, 121), *ηαγγαν/ηαγγαν* [t^(h)ajlar/t^(h)ajlar] – *talár/taler* (Γαλαριαν, Αβλινθιαν 2009, 2009: 158), *κῆκλιν* [g(k)iver], *kiwior* (Σαγρσάβλιν 2011, 283) – *μόνῆηαι* [monitaj], *moneta* (Γαλαριαν, Αβλινθιαν 2009, 527), *ζαυγῖαι* [ʃabla] – *szabla* (Γαλαριαν, Αβλινθιαν 2009, 588), *ναγῆγαι* [rajdtsʰa] – *radca*, (Γαλαριαν, Αβλινθιαν 2009, 675; cf. Мельничук 2006, 5: 29), *αῖγαι* [sejm] – *Sejm* (Σαγρσάβλιν 2011, 502), *ζῆρῖνῖαι* [tʃʰervonetsʰ] – *czerwoniec* (Σαγρσάβλιν 2011, 405), *αῖπῖνῖαι* [dekʰret] – *dekret* (Γαλαριαν, Αβλινθιαν 2009, 757) itd.

Z przykładów błędów interpretacyjnych czy wręcz tłumaczeniowych w tym rozdziale zaznaczyłbym:

- *κῆρῖνῖαι* [kartetʃʰ] – *kartacz* (Σαγρσάβλιν 2011, 279), w przypadku którego pierwsza część wyjaśnienia ormiańskiego tłumaczenia odnosi się do *małej kuli* lub *bomby artyleryjskiej z małymi kulkami* (Σαγρσάβλιν 2011, 279), co można przetłumaczyć na polski jako *kartacz* [kartatʃʰ] – *pocisk artyleryjski wypełniony kawałkami metalu (rozpruwaczami), a później kulkami metalowymi – używany od XVI do połowy XIX wieku* (Sobol 1995, 533). Drugie wyjaśnienie to *duża kulka strzałowa do broni myśliwskiej* (Σαγρσάβλιν 2011, 279), co może być bliższe polskiemu *kartuszowi* [kartuʃ] – *cyldryczny pojemnik, początkowo papierowy, a od XIX wieku metalowy, zawierający ładunek prochu strzelniczego, ładowany od strony wylotu lufy* (Sobol 1995, 533),

- *αῖπῖνῖαι* [deputat] występuje jako *deputat, deputowany, poseł* (Γαλαριαν, Αβλινθιαν 2009, 757), aczkolwiek O. Bożko nalega na ukraińskim (*δενυμα* [deputat]) pochodzeniu rzeczownika *αῖπῖνῖαι* [deputat] (Ρῆδλν 2010, 112). Autor jednak nie wykazuje żadnych ukraińskich śladów czy korzeni. Jedynym dowodem tutaj może być (choć niekoniecznie) fakt, że *δενυματοваму* [deputatovati] / *посилати* [posilati] (*być deputowanymi*, „być wysyłanym”) były używane w rusińskim/ukraińskim od XVI wieku, jednak *δενυμα* [deputat], podobnie jak polski *deputat*, od XVII wieku (Мельничук 1985, 2: 34; Желехівський 1886, 1: 177),

- *ναγῆγαι* [ratʰaj] – *sąd, ratusz* (Γῆνῆν 2014, 204), *ναγῆγαι* [ratʰaj] – *więzienie* (Γαλαριαν, Αβλινθιαν 2009, 675) oraz *ναυῖνῖαι* [ratuʃa] – *ratusz* (Σαγρσάβλιν 2011, 472). Tutaj wątpliwe jest jednoznaczne tłumaczenie *ratuszu* jako *więzienie* lub *sąd*. W zbadanym okresie można było zostać aresztowanym i uwięzionym w *ratuszach*, ale to nie oznacza, że pierwszym i jedynym znaczeniem było *więzienie* lub *sąd*. Bardziej precyzyjnie, *ratusz* oznaczał izbę „w którym zwykle mieścił się sąd miejski, ratusz i rada miejska (Gloger 1903, 4: 140; Гаркавец 2010, 1193). Faktycznie mogło chodzić o miejsce *sądu* (Γῆνῆν 2014, 204; Αῖλῖαν 1896, 46), może i chwilowe *zatrzymanie* podejrzanych, ale nie jednoznacznie o *więzienie*,

- *πῖρῖνῖαι* [kʰroskʰa] / *πῖλῖνῖαι* [kʰreskʰa] – *króćica* (Γαλαριαν, Αβλινθιαν 2009, 820; Γῖρῖνῖαν 1963, (150) 166–167). Możliwe źródło dla zapożyczenia może być polskie *kroszka*, a następnie *króćica*. Oba wyrazy oznaczają *pistolet, małą broń* (cf. Krasnowolski, Niedźwiedzki 1920, 1: 139; Linde 1808, 1, 2: 1140, 1134; Brückner 1927, 1: 270), ale wyżej zaproponowana interpretacja *króćica*, zaczęła być używane w języku polskim dopiero w XVII–XVIII wieku (SJP PWN), już po protokołach sporządzeniu sądowych z Kamieńca Podolskiego, skąd wywodzi się zapożyczenie.

Zapożyczenia w rozdziale *Mieszane* (trudne do sklasyfikowania w powyższych kategoriach) stanowią nieco ponad 11 % zbadanego materiału – 25 terminów. Np.: *δῆγαι* [ʒila] – *żyła* (Hanusz 1886, 477), *λῖνῖαι* [lot] – *lot/łut* (Гаркавец 2010, 927; Γαλαριαν, Αβλινθιαν 2009, 297), *κῆαῖ*

[kazel/gazel] – *kazać, skazywać* (Պոռոնյան 2014, 102), շոմքայ [ʃtʰukʰaj] – *sztuka* jako jednostka czegoś (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 594), շոմկա [ʃtuka] – *sztuka* jako dzieło artystyczne (Hanusz 1886, 463), սիրի [sirəj] – *siwy* (Ղազարյան and Ավետիսյան 2009, 702) z nieprecyzyjnym źródłem pochodzenia itd.

Typowymi przykładami błędnych lub niepełnych interpretacji są:

- լոբոդ [lokʰot(d)] – *lokiec* (Ղազարյան, Ավետիսյան 2009, 297) choć forma *lokot* nigdy nie istniało w języku polskim (cf. Boryś 2008, 300; Brückner 1927, 1: 311; Фасмер 1986, 2: 514; Urbańczyk 1963–1965, 4: 116; Мельничук 1989, 3: 283 itp.). Źródłem tego rzeczownika mogły być język rosyjski lub rusiński *локоть* [lokotʰ] (Фасмер 1986, 2: 514; Желехівський 1886, 1: 413), a nawet ukraiński *локот* [lokot] (Мельничук 1989, 3: 283), co jest bardziej prawdopodobne, jak sugeruje Bożko (Родіч 2010, 112),

- սկալա [skalkʰa] – *skalnica* (Գրիգորյան, Պարոնյան 2015, 30) występuje w interpretacji ormiańskiej jako rodzaj rośliny często używanej do rozbijania kamieni w drogach moczowych/pęcherzu moczowym (Սուրբաբյան 1967, 669; Ժիրք 1980, 4: 723; Ճերմեյան et al. 1992, 2: 1091 itp.). Jednak to tłumaczenie nie ma nic wspólnego z rzeczywistym znaczeniem słowa i z protokołów Sądu w Kamieńcu Podolskim wynika, że chodzi o narzędzie do tworzenia elementów kobiecej biżuterii czołowej (cf. Գրիգորյան 1963, (556) 332–333), coś podobnego do cylindrycznych zawieszek (Гаркавец 2010, 385, 1783).

O wartości i nietradycyjnym charakterze mojej monografii świadczyć mogą kilka stwierdzeń recenzentów:

- Monografia podejmuje m.in. wieloaspektową analizę etymologiczną zapożyczeń z języka polskiego w języku ormiańskim, uwzględniającą wpływy rusińskiego, ukraińskiego, rosyjskiego, tureckiego, kipczackiego, perskiego, rumuńskiego, łaciny, niemieckiego itd. i wedle recenzenta – wybitnego armenisty i iranisty prof. **A. Pisowicza**, jest też swojego rodzaju angielskojęzycznym wyciągiem ze słownika etymologicznego języka ormiańskiego.

- W monografii nie tylko badam procesy adaptacji językowej, ale także, jak to podkreśla prof. **A. Pisowicz**, weryfikuję i koryguję błędy w dotychczasowych badaniach szczególnie ukraińskich lingwistów. Powinienem jednak dodać, iż analizuję niedopatrzania także ormiańskich i polskich językoznawców. Dzięki temu monografia eliminuje liczne nieścisłości i proponuje nowe, bardziej precyzyjne interpretacje etymologiczne.

- Jednym z istotnych osiągnięć wedle prof. **L. Fljyan** jest opracowanie specjalnej transliteracji języka ormiańskiego. To zaś jednoznacznie koryguje błędy obecne nawet w oficjalnych systemach (np. w <https://www.ushuaia.pl/transliterate>).

- W opinii prof. **A. Pisowicza**, swoistą wartością książki są ustalone przeze mnie angielskie odpowiedniki znaczeniowe licznych haseł z polskich słowników. Jak już zaznaczyłem, każdemu zapożyczeniu towarzyszą angielskie odpowiedniki znaczeniowe, co zwiększa wartość naukową publikacji i czyni ją bardziej dostępną dla międzynarodowego środowiska badawczego. W analizie wykorzystano innowacyjne podejście – każde słowo zostało przedstawione m.in. w oryginalnym

zapisie ormiańskim, fonetycznej transkrypcji, tłumaczeniu na polski i angielski oraz w kontekście historycznym i kulturowym.

- Monografia, według recenzentów, wnosi istotny wkład w badania nad kontaktami językowymi i kulturowymi między Polską a Armenią. Podkreśla znaczenie polskich Ormian w utrzymywaniu wszechstronnych relacji między Rzeczpospolitą a Wschodem. Prof. **A. Pisowicz** w recenzji m.in. podkreślił jej wartość dla lingwistów, historyków i badaczy migracji.

- Prof. **L. Fljyan** zaznacza m.in. przejrzysty przegląd problemu badawczego oraz starannie opracowaną metodologię monografii jako poważny atut analiz przedstawionych w pracy.

- Dzięki bogatej bibliografii, liczącej ponad 400 pozycji, w opinii **recenzentów**, publikacja stanowi niezastąpione źródło wiedzy dla osób zainteresowanych językowymi i kulturowymi relacjami między Polską a Armenią, zaś polski czytelnik znajdzie w niej obszerny materiał etymologiczny dotyczący języka ojczystego.

Dodam także, iż wykorzystanie indywidualnych, pogłębionych wywiadów z rodzimymi użytkownikami zachodnioormiańskiego języka (bardzo zbliżonego do dialektu Ormian polskich) pozwoliło na dokonanie precyzyjnych poprawek fonetycznych. Badania te dotyczyły szczegółowych niuansów fonetyki i gramatyki zachodnioormiańskiej. Dzięki temu skorygowałem uchybienia występujące w dotychczasowych badaniach, a nawet w słownikach akademickich.

Cykl powiązanych tematycznie z monografią „Polish Loanwords in Armenian (Selected Issues)”
artykułów naukowych

Poniższe artykuły stanowią solidne naukowe tło i fundament dla monografii *Polish Loanwords in Armenian (Selected Issues)*, ponieważ poruszają istotne wątki, które zostały szczegółowo rozwinięte w książce, a jednocześnie eksplorują zagadnienia będące kluczowymi elementami przygotowawczymi do bardziej kompleksowego i pogłębionego podejścia badawczego. Poniżej przedstawiam ich unikatowe znaczenie i pionierską rolę w budowaniu naukowego kontekstu dla monografii:

1. *Kilka zapożyczeń niepewnego pochodzenia u Ormian polskich*, w: „Jednostki języka w systemie i w tekście”, wyd. UŚ, Katowice 2023, s. 163-169. Artykuł bada zapożyczenia o wątpliwym pochodzeniu, które stanowią wyzwanie w procesie etymologicznej klasyfikacji. Podkreśla potrzebę krytycznej analizy leksykograficznej oraz metodycznej weryfikacji źródeł, co znalazło rozwinięcie w monografii, gdzie poprawiono wiele wcześniejszych błędów etymologicznych.
2. *Wybrane terminy prawnicze zapożyczone z języka polskiego w języku Ormian polskich*, w: „Jednostki języka w systemie i w tekście 4”, wyd. UŚ, Katowice 2022, s. 162-176. Artykuł omawia wybraną terminologię prawną, podkreślając jej znaczenie szczególnie w kształtowaniu języka urzędowego polskich Ormian. Analiza ta stała się jednym z filarów monografii, która rozszerza badania na inne obszary leksykalne, takie jak polityka, religia, architektura czy kultura.

3. *Niektóre terminy związane z żywieniem w języku Ormian polskich (wybrane zagadnienia)*, w: „Wschód – Zachód. Literatura i język w styku kultur”, wyd. APS w Słupsku, Słupsk 2022, s. 119-130. Tekst wnosi cenny wkład w zrozumienie kilku zapożyczeń kulinarnych i ich adaptacji kulturowej. W monografii kategoria żywieniowa została poszerzona i osadzona w szerszym kontekście społeczno-kulturowym.
4. *Przegląd kilku polskich zapożyczeń w gwarze Ormian z Kut*, w „Our Europe”, 8/2019, s. 13-26. To studium przypadku dostarcza szczegółowych danych empirycznych i praktycznych, które zostały rozszerzone i wykorzystane w monografii jako bezcenny, choć już nieodwracalnie utracony przykład analizy regionalnych wpływów polszczyzny na język ormiański (w Kutach w Ukrainie już nie ma Ormian).
5. *Komunikacja interkulturowa i asymilacja Ormian w Polsce: (wybrane zagadnienia)*, w „W dialogu języków i kultur”, t. 6, Lingwistyczna Szkoła Wyższa, Warszawa 2017, s. 233-246. Praca wyjaśnia mechanizmy asymilacji i dwukierunkowego wpływu kultur, co w monografii zostało rozwinięte w kontekście lingwistycznym i etymologicznym.
6. *Kilka (prób) przemyśleń o „semantic primes” (opartych na percepcji rzeczywistości pozajęzykowej i pozagramatycznej)*, w: „The Peculiarity of Man”, nr 18, wyd. Adam Marszałek i Naukowe GRADO, Toruń – Kielce 2013, s. 69-84. Artykuł stanowi teoretyczną podstawę do kognitywistycznej analizy kluczowych pojęć językowych i ich adaptacji, które odegrały istotną rolę w badaniu językowych realiów Polski w XIV–XIX wieku, przedstawionych w monografii.

Wszystkie te prace dostarczają cennych danych empirycznych, kontekstów historycznych i teoretycznych oraz rozwijają metodologię, która umożliwiła stworzenie tak kompleksowej publikacji, jaką jest monografia „Polish Loanwords in Armenian (Selected Issues)”. Są one dowodem na konsekwentną, wieloletnią pracę badawczą, która zaowocowała opracowaniem o wyjątkowej wartości dla lingwistyki, a w szczególności dla polonistyki i polskiej armenologii.

5. *Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.*

Prowadzone przeze mnie istotne formy aktywności naukowej obejmują przede wszystkim badania dotyczą głównie poniższych dwóch obszarów nauki:

- Lingwistyka międzykulturowa: analiza językowych i kulturowych interakcji w kontekstach transnarodowych.

Lingwistyka międzykulturowa stanowi interdyscyplinarny obszar badań, którego celem jest analiza wzajemnych wpływów językowych i kulturowych w środowiskach wielojęzycznych i wielokulturowych. Moje badania w tym zakresie koncentrują się m.in. na specyfice zapożyczeń językowych i ich roli w kształtowaniu percepcji rzeczywistości przez mniejszości etniczne, w szczególności Ormian polskich. Istotnym wątkiem jest również analiza sposobu, w jaki narracje kulturowe i historyczne, np. związane m.in. z ormiańsko-tureckim konfliktem z 1915 roku, są reprezentowane i odbierane w różnych językach i mediach (rosyjskich, francuskich i polskich).

Badania te pozwalają zrozumieć, jak język kształtuje światopogląd społeczności oraz służy jako narzędzie mediacji międzykulturowej w obliczu konfliktów i wyzwań globalnych. W tym kontekście, badania politologiczne umożliwiają zrozumienie, jak język i narracje kulturowe kształtują tożsamość społeczną i polityczną mniejszości, a także jakie mają znaczenie w rozwiązywaniu napięć społecznych i politycznych. Z kolei perspektywa ekonomiczna może obejmować badania nad wpływem języka na mobilność społeczną i integrację mniejszości w nowych kontekstach kulturowych, zwłaszcza w obliczu zmieniających się rynków pracy i globalnych migracji.

W powyższym kontekście osobne i istotne miejsce zajmują moje badanie polskich zapożyczeń w języku ormiańskim, które są efektem historycznych kontaktów między Polską a Armenią, a także współczesnych migracji. Zapozyczenia te mają wpływ na tożsamość językową Ormian w Polsce, a także na sposób, w jaki formułują oni swoje narracje kulturowe i historyczne.

W ramach tego obszaru badawczego obecnie przygotowuje wniosek projektu pt. *Język i kultura grup etnicznych z Kut: zapożyczenia obce i ich polskie odpowiedniki (na tle historyczno-społecznym)* do Narodowego Centrum Nauki. W ramach tego przedsięwzięcia, planuje ukonstytuowanie zespołu badawczego z Polski, Ukrainy, Izraelu i Armenii celem analizy przedstawicieli języków ich grup etnicznych w wymienionym obszarze oraz wzajemnych wpływów etnokulturowych jak skutek zapożyczeń językowych.

- Językoznawstwo neofilologiczne: interdyscyplinarne podejście do badań nad językami angielskim i francuskim

Badania w zakresie językoznawstwa neofilologicznego obejmują szczegółową analizę strukturalną, semantyczną i pragmatyczną języków nowożytnych, takich jak angielski i francuski. W centrum moich zainteresowań znajduje się terminologia specjalistyczna, w tym rozwój słownictwa w kontekście nowych technologii i sztucznej inteligencji, np. konceptualizacja „uczłowieczania” AI w języku francuskim. Ponadto, badam językowe strategie narracyjne stosowane w zimnowojennych narracjach propagandowych, co pozwala na zrozumienie mechanizmów kształtowania percepcji rzeczywistości przez język. W tym obszarze istotnym aspektem są również badania nad zapożyczeniami językowymi i ich wpływem na dynamikę języka polskiego wśród Ormian mieszkających w Polsce, co stanowi przykład żywego dialogu między językami i kulturami. Warto również zwrócić uwagę na wpływ polskich zapożyczeń w ormiańskim, które mogą pełnić rolę kulturowych nośników informacji o relacjach polsko-ormiańskich, a także zmieniać sposób wyrażania się Ormian w Polsce.

W kontekście badań politologicznych, rozważam, w jaki sposób terminologia specjalistyczna i język propagandowy wykorzystywane w polityce międzynarodowej, w tym narracje zimnowojenne, mogą wpływać na kształtowanie opinii publicznej oraz politycznych postaw w różnych krajach w szczególności z perspektywy analizy językowej wojen kognitywnych. Aspekty społeczne tych badań dotyczą z kolei roli języka w procesach integracyjnych i w budowaniu solidarności społecznej w zróżnicowanych społeczeństwach. Z kolei ekonomiczne aspekty badań mogą dotyczyć wpływu języka na rozwój gospodarczy, w tym w kontekście rozwoju sztucznej inteligencji i jej konsekwencji społeczno-ekonomicznych.

Analizę powyższych obszarów często prezentowałem w różnych krajowych i międzynarodowych konferencjach i objąłem w szeregu publikacjach: jestem autorem czterech monografii, 23 rozdziałów w monografiach (w tym 2 przed uzyskaniem stopnia doktora), 2 artykułów w punktowanych czasopismach naukowych, redaktorem i korektorem francuskojęzycznej części jednej publikacji itd. (ogólne zestawienie w załączniku nr 4: *Wykaz osiągnięć naukowych*).

Chciałbym dodatkowo wymienić również poniższe – istotne z perspektywy aktywności naukowej, działania:

- **2023:** przeprowadziłem osiem wykładów w ramach programu „Erasmus+” na Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie (Litwa) stanowiło wyjątkową okazję do zgłębiania zagadnień teorii tłumaczenia. Podczas zajęć zaprezentowałem autorską koncepcję pojęć etnoideogennych w kontekście teorii tłumaczenia. Wykłady łączyły solidne podstawy teoretyczne z praktycznymi przykładami, co pozwoliło na dynamiczną interakcję i ukazanie praktycznego zastosowania omawianych idei w rzeczywistości translatorskiej.
- **2022:** sprawowałem opiekę naukową nad projektem *Rola języka ormiańskiego i wyzwania związane z jego nauczaniem w środowisku wielojęzycznym* realizowanym przez Instytut Języka im. H. Aczarjana przy Akademii Nauk Armenii. Badania prowadzone w Polsce stanowiły wyjątkowe wyzwanie, obejmujące opracowanie precyzyjnej metodologii badawczej, analizę materiałów naukowych w języku polskim, ich przekład na język ormiański oraz ocenę efektywności nauczania języka ormiańskiego w Polsce. Projekt połączył interdyscyplinarne podejście z konkretnymi celami praktycznymi, przyczyniając się do pogłębienia wiedzy na temat nauczania języka ormiańskiego w zróżnicowanym środowisku językowym.
- **2016–2018:** współpraca z Uniwersytetem Jana Kochanowskiego w Kielcach: jako ekspert z ramienia Polski, uczestniczyłem w koncipowaniu i realizacji projektu naukowego *Erasmus+ Capacity Building in Higher Education pt. Promoting Internationalization of Research through Establishment and Operationalization of Cycle 3 Quality Assurance System in line with the European Integration Agenda (C3QA)*. Był to kluczowy element działań na rzecz m.in. umiędzynarodowienia badań naukowych w ramach grantu *Education, Audiovisual and Cultural Executive Agency UE*. Projekt, którego celem było wdrożenie i operacjonalizacja systemu zapewniania jakości kształcenia na trzecim stopniu (studia doktoranckie), w zgodzie z europejską agendą integracyjną, obejmował m.in. ewaluację prac doktorskich. Inicjatywa realizowana we współpracy z uniwersytetami i instytucjami edukacji wyższej z Armenii, Francji, Hiszpanii, Ukrainy, Mongolii i Kazachstanu miała istotny wpływ na rozwój międzynarodowych standardów jakości akademickiej, stanowiąc ważny krok ku wzmocnieniu współpracy naukowej na poziomie globalnym.
- **2013 – obecnie:** systematycznie uczestniczę wraz z naukowcami z Polski, Szwajcarii, Czech, Słowacji, Francji, Ukrainy itd. w cyklicznej Konferencji im. Prof. A. Wiercińskiego, organizowanej przez Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, stanowi kluczową platformę wymiany interdyscyplinarnych refleksji naukowych. Wydarzenie to nie tylko integruje badaczy z różnych dziedzin (politologia, ekonomia, językoznawstwo, filozofia itd.), ale także

aktywnie przyczynia się do pogłębiania dialogu akademickiego oraz promowania innowacyjnych podejść w badaniach naukowych, wzbogacając tym samym współczesne dyskursy akademickie.

6. *Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.*

Moja praca na uniwersytecie obejmuje dość szerokie spektrum działań – od nauczania, przez organizację, po popularyzację wiedzy. Te obszary, poza działalnością badawczą, wymagają nieustannego rozwoju i doskonalenia kompetencji oraz umiejętności w poszczególnych dziedzinach. Z tego powodu poszerzałem i poszerzam swoje kompetencje, biorąc udział w różnorodnych – w mojej ocenie istotnych, kursach, szkoleniach oraz programach edukacyjnych. Chciałbym wymienić te, które odegrały szczególnie istotną rolę, wpływając na efektywność pracy na uniwersytecie, nie tylko w obszarze dydaktyki (szczególnie ważne były one w okresie pandemii, gdy odpowiednie umiejętności okazały się niezbędne do skutecznej i prawidłowej organizacji zajęć online):

- Sztuka dydaktyki akademickiej (64 godziny), 2022-2023 r.
- Workshops constructions of internal & external quality assurance tools (8 godzin), 2018 r.
- Rozwój kompetencji przywódczych z uwzględnieniem zasad demokracji (16 godzin), 2015 r.
- Nauczanie języka obcego jako drugiego języka (64 godzin), 2014 r.
- Certyfikowany webdeveloper (88 godzin), 2014 r.
- Problematyka równouprawnienia płci, przeciwdziałanie wykluczeniom społecznym (24 godzin), 2013 r.
- Certyfikowany eduweb praktyk (HTML, CSS, PHP, MySQL), 2014 r.
- Zasady równości szans kobiet i mężczyzn (8 godzin) 2012 r.
- Trener szkolnego programu profilaktyki, używania substancji psychoaktywnych przeznaczonych dla młodzieży „Unplugged”, 2011 r.
- Certified trainer within the European FreD seminar (40 godzin), 2010 r.

Działalność dydaktyczna

Od 2016 r. na Uniwersytecie Śląski w Katowicach prowadzę ćwiczenia / wykłady / konwersatoria z następujących przedmiotów:

- *Gramatyka opisowa języka francuskiego* (z uwzględnieniem elementów gramatyki historycznej oraz analizy kontrastywnej).
- *Praktyczna (szeroko pojęta) nauka języka francuskiego* (gramatyka, konwersacja, fonetyka, język pisany itd.).
- *Przedmiot z zakresu nauk społecznych: teoria i praktyka dziennikarstwa* (koncentrujący się na analizie zasad funkcjonowania mediów, ich roli w społeczeństwie oraz technikach tworzenia treści dziennikarskich).

- *Przedmiot do wyboru z zestawu A: zagadnienia z zakresu kultury i komunikacji*, obejmujące analizę zjawisk kulturowych oraz procesów komunikacyjnych w kontekście językowym, społecznym i międzykulturowym.

- *Przedmiot do wyboru z zestawu VII: tłumaczenie konferencyjne – język francuski*, (obejmujące zagadnienia związane z praktyką tłumaczeń ustnych szczególnie w kontekście międzynarodowych wydarzeń akademickich i profesjonalnych z uwzględnieniem specyfiki terminologii branżowej)

- *Seminarium dyplomowe: językoznawstwo* (z uwzględnieniem aspektów wojny kognitywnej, koncentrujące się na analizie językowych mechanizmów wykorzystywanych w kontekście m.in. działań dezinformacyjnych i manipulacji w przestrzeni publicznej).

- *Dyskurs multimodalny*, skoncentrowany na analizie i wyjaśnieniu m.in. wypowiedzi, w których znaczenie konstruowane jest poprzez połączenie różnych trybów komunikacji – językowego, wizualnego, dźwiękowego i przestrzennego. Zajęcia rozwijają umiejętność interpretowania i przekładu treści audiowizualnych, reklamowych, medialnych oraz cyfrowych, z uwzględnieniem interakcji między tekstem, obrazem i dźwiękiem oraz konwencji komunikacyjnych właściwych dla języka francuskiego i jego kultury.

- *Przekład pisemny: kurs doskonalący – język francuski*, mający na celu rozwijanie zaawansowanych umiejętności tłumaczeniowych w zakresie tekstów specjalistycznych i literackich. Kurs koncentruje się na doskonaleniu technik przekładu, z uwzględnieniem aspektów kulturowych, stylistycznych oraz terminologicznych specyficznych dla języka francuskiego.

- *Tłumaczenie konsekutywne – język francuski*, kurs zaawansowany, koncentrujący się na rozwijaniu umiejętności tłumaczenia ustnego w trybie konsekutywnym, z uwzględnieniem złożoności procesów poznawczych i technik notowania.

- *Tłumaczenie specjalistyczne – język francuski*, kurs koncentruje się na tłumaczeniu tekstów z różnych dziedzin, takich jak prawo, medycyna, technika, ekonomia czy nauki społeczne itd.

- *Tłumaczenie symultaniczne – język francuski*, ukierunkowany na rozwijanie specjalistycznych kompetencji w zakresie tłumaczenia ustnego w czasie rzeczywistym. Kurs obejmuje intensywną praktykę technik tłumaczenia symultanicznego, kładąc szczególny nacisk na precyzję przekładu, szybkość reakcji językowej, a także uwzględnienie kontekstu kulturowego i rejestru wypowiedzi.

Ponadto, od 2016 roku pełniłem funkcję recenzenta 44 prac magisterskich na Uniwersytecie Śląskim, z których praktycznie wszystkie uzyskały wysokie oceny. Obecnie jestem promotorem 8 prac licencjackich, obejmujących w szczególności różnorodne zagadnienia z zakresu m.in. językowych aspektów wojen kognitywnych.

O moim przygotowaniu dydaktycznym i efektywnym sposobom nauczania świadczą też dobre wyniki ankiet studenckich, oscylujące w ciągu ostatnich lat wokół średniej 4,7.

W latach 2011 – 2016 pracowałem na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach, gdzie m.in. pełniłem funkcję promotora 11 prac licencjackich. Wszystkie prace licencjackie zostały obronione z wysokimi ocenami.

Prowadziłem również zajęcia (ćwiczenia i wykłady) z następujących przedmiotów:

- *Komunikacja międzykulturowa i międzyosobowa* z uwzględnieniem specyfiki rosyjskiej i angielskiej.
- *Etnolingwistyka*, z uwzględnieniem różnic między językami a światopoglądami w porównaniu ze rosyjskojęzycznym i anglojęzycznym światami.
- *Lingwokulturologia*, z analizą specyfiki kultury duchowej i materialnej, struktur dyskursu politycznego oraz uwarunkowań mentalnościowych w kontekście krajów rosyjskojęzycznych, anglojęzycznych, frankojęzycznych i Polski (szczególny nacisk położono na interakcje języka z kulturą oraz na odzwierciedlenie procesów kognitywnych, społecznych i historycznych w praktykach komunikacyjnych i tekstach kulturowych).
- *Gramatyka języka angielskiego*.
- *Rosyjska myśl filozoficzna, socjologiczna, społeczna i religijna*.

Działalność organizacyjna

Moja działalność organizacyjna (zgodnie również z moimi zainteresowaniami naukowym) skupi się na kilku cyklicznie powtarzających się aktywnościach:

- Od 2016 r. uczestniczę m.in. jako tłumacz zaproszonych gości francuskojęzycznych podczas obchodów Frankofonii na Uniwersytecie Śląskim.
- W latach 2018–2019 pełniłem funkcję opiekuna grupy studentów II roku studiów II stopnia, co wiązało się z odpowiedzialnością również za organizację ich nauki oraz wspieranie zarządzania czasem, umożliwiającego skuteczne napisanie prac magisterskich.
- Od 2018 roku jestem zaangażowany w organizację Olimpiady Języka Francuskiego, współpracując z organizatorami przy szczególnie przy przeprowadzaniu poszczególnych etapów konkursu.
- W 2021 roku pełniłem funkcję sekretarza Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej na studia stacjonarne II stopnia na kierunku filologia, specjalność język francuski.

Działalność popularyzatorska

Ta forma działalności również w dużym stopniu wiąże się z moimi zainteresowaniami naukowymi i wiedzą w określonych dziedzinach.

W 2019 r. w Kutach (obecnie w Ukrainie) dla młodzieży ormiańskiej z Polski, we współpracy z warszawską fundacją *Armenian Foundation*, przeprowadziłem cykl 10 wykładów poświęconych *obecności i specyfice języka ormiańskiego na wschodnich terenach II Rzeczypospolitej*. W ramach tych wykładów szczególną uwagę skoncentrowałem na analizie języka Ormian z Kut (dialekt Artiański), prezentując jego unikalne cechy, które wyróżniają go na tle innych dialektów ormiańskiego. Wykłady nie tylko zgłębiały lingwistyczne aspekty, ale także analizowały kontekst historyczno-kulturowy oraz polityczny, który w znaczący sposób ukształtował tożsamość ormiańską na tym obszarze II RP. Moje wystąpienia miały na celu nie tylko przybliżenie tej bogatej tradycji językowej, ale także zainicjowanie dalszej dyskusji na temat jej roli w kształtowaniu wielokulturowego dziedzictwa regionu w szczególności w warszawskich środowiskach organizacji pozarządowych.

W tym samym roku – 2019, wystąpiłem wykładami na Uniwersytecie Północnym w Erewaniu (Armenia): *Zmiany językowe w Polsce po przystąpieniu do UE* oraz *Finansowanie rozwoju regionalnego w Polsce (wybrane zagadnienia)*.

Od 2001 roku (czyli zarówno przed, jak i po obronie doktoratu) dla młodzieży i seniorów z regionu świętokrzyskie prowadzę wykłady i konwersatoria popularyzując następujące – kluczowe, zagadnienia: *Bezpieczeństwo cyfrowe i edukacja seniorów*, *Aktywność obywatelska i zaangażowanie społeczne*, *Przeciwdziałanie dezinformacji i propagandzie*, *Edukacja patriotyczna młodzieży*, *Przedsiębiorczość i rozwój zawodowy*, *Edukacja zdrowotna i promocja zdrowego stylu życia*, *Kultura, dziedzictwo i więzi z ojczyzną*, *Integracja z Unią Europejską (wady i zalety)*, *Współpraca międzynarodowa i rozwój demokracji*, *Edukacja na rzecz aktywności seniorów* itd. Uczestniczą w nich w szczególności organizacje senioralnych w Ostrowcu Św. (OKAS, Uniwersytet Trzeciego Wieku, Saron, Amazonki itd.) oraz szkoły ponadpodstawowych w Ostrowcu Św. (LO nr 1, 2, 4, Technikum Ekonomiczne, Budowlane itd.), w Opatowie (LO im. Bartosza Głowackiego), w Ćmielowie (PG nr 1), w Kielcach (UJK) itd.

Z zakresu wyżej omawianych wykładów i konwersatoriów chciałbym szczególnie wyróżnić następujące tematy:

- *Mediaterror a współczesność* (dla młodzieży i seniorów),
- *Język przedsiębiorczości – perswazja czy negocjacje* (dla młodzieży),
- *Aktywny obywatel w UE* (dla młodzieży i seniorów),
- *Nacjonalizm czy patriotyzm – język pojednawczy* (dla młodzieży),
- *Język a mentalność – aspekty kognitywne w mediach społecznościowych* (dla młodzieży i seniorów),
- *Problemy terminologii z zakresu przedsiębiorczości* (dla młodzieży), *Obraz Francji w Polsce – zwalczanie stereotypów* (dla młodzieży) itd.

Jeszcze przed obroną, w 2008 r., jako ekspert zewnętrzny uczestniczyłem w pracach analitycznych Narodowego Programu Foresight Polska 2020.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

Poza ww. publikacjami, chciałbym wymienić również inne (recenzowane) i wartościowe wydania o charakterze akademickim

Po obronie doktoratu:

- *Religijna terminologia Jeznika z Kolbu w dziele Przeciwno sektom. Wybrane zagadnienia*, w „Vox Patrum”, 95/2025, s. 453-476
- *Stare podziały przy nowej żelaznej kurtynie (analiza nowych podziałów w kontekście globalnej polityki)*, w „Przegląd Politologiczny”, 1/2025, s. 49-62
- *L'intelligence artificielle dans la terminologie (française) - ses propriétés « d'humanisation »*, w « Neophilologica. Etudes semantico-syntaxiques des langues romanes », 2024, t. 36, p. 1-18.

- *Русский мур and ... Other Nations*, in "Narrative des Wandels", wyd. V&R Verlage, Göttingen 2023, p. 205-218. (70 pkt.)

- *Motywy zimnowojenne w rosyjskiej narracji medialnej – wybrane przykłady*, w „Eastern Review”, 11(2)2022, wyd. UŁ, Łódź 2022, s. 67-77. (40 pkt.)

- *Optional Democracy and the Attempt to Conceptualize It*, in "Conceptualization and verbalization of human experience", UJK in Kielce, Kielce 2022, p. 135-150.

- *Discourse linguistics and beyond. Vol. 6: Research values & foci in a Changing world*, redagowanie i korekta francuskojęzycznej części publikacji, wyd. UJK Kielce 2022.

- *Absorpcja języka ojczystego przez emigrantów na przykładzie polskiej emigracji we Francji (wybrane zagadnienia)*, w „Człowiek-Społeczeństwo-Świat”, wyd. Adam Marszałek, Toruń – Kielce 2021 r, s. 145-154.

- *Matryca derywacji pleksu informacji pierwotnej (podmiotowość prawdy i fałszu?)*, w „The Peculiarity of Man”, wyd. nauk Adam Marszałek, Toruń 2020, , s. 83-114.

- *Czy istnieje granica między Ludobójstwem a Metz Jeghern*, w: ГРАНИЦЫ. Сборник научных трудов проекта NOT ONLY 2020, wyd. ИИМИОН, Москва 2020, с. 207-224.

- *„Homo-predator” jako „podwalina” Genocydu?: (... krótkometrażowe uzasadnienie zoomorfizmu zagłady!)*, w „The Peculiarity of Man”, t. 25, Toruń – Kielce 2017, s. 125-138.

- *The External Dimension of the European Union's Area of Freedom, Security and Justice*, in "Facing the challenges in the European Union Re-thinking EU Education and Research for Smart and Inclusive Growth (EuInteg)", wyd. Polish European Community Studies Association, Warsaw 2015, p. 95-106.

- *Argumentacja w świetle kontekstu pozajęzykowego (na przykładzie turecko-ormiańskiego rosyjskojęzycznego dyskursu)*, w „Studia Rusycystyczne”, t. 21, wyd. Uniwersytetu J. Kochanowskiego, Kielce 2013, s. 31-38.

- *Finansowanie rozwoju regionalnego w województwie świętokrzyskim na tle rozwiązań teoretycznych i praktycznych*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2012 r.

- *Granice informacji jako faktu/fałszu historycznego w rosyjskojęzycznym dyskursie medialnym o ormiańsko-tureckim konflikcie*, w „The Peculiarity of Man”, nr 16, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2012, s. 258-267.

Przed obroną doktoratu

- *Społeczna interakcja pojmowania Konflikty w stosunkach ormiańsko-tureckich (na podstawie rosyjskojęzycznych mediów XXI wieku)*, w „Język, Literatura i Kultura Rosji w XXI wieku (teoria i praktyka)”, wyd. UJK w Kielcach, Kielce 2011, s. 135-140.

- *Rola państwa w przemianach społeczno-gospodarczych w Armenii po 1991 roku*, w „Człowiek a Rynek”, KUL, Lublin, 2004 r, t. 1, s. 435-441.

- *Ukształtowanie państwa jako skutek ideologii politycznej*, w „Acta Scientifica Academiae Ostroviensis”, Zeszyt 3, wyd. WSBiP, Ostrowiec Św., 1999 r, s. 11-28.

- *O porównywalności opanowania poziomów języka rosyjskiego i angielskiego w biznesie, określonych certyfikatami „Poziom bazowy Rosyjskiego i „First Certificate”*, w „Problemy

nauczania języka rosyjskiego, literatury i kultury Rosji u progu XXI wieku”, wyd. Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Kielcach, Kielce, 1999 r, s. 65-71.

Aktywnie brałem również udział w następujących krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych:

Rok	Konferencja	Wystąpienia naukowe i publikacje
2025	The Peculiarity of Man – Człowiek pomiędzy Bogiem, zwierzęciem a komputerem, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach	Prelegent, referat: „Zautomatyzowane media: społeczny odbiór SI w procesie tworzenia wiadomości”. Organizator planuje publikację w 2026 r.
2025	Ormianie polscy w XX i XXI wieku: historia, kultura, tożsamość, Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne, Wydział Historyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego.	Prelegent, referat: „Asymilacja Ormian w Polsce (wybrane zagadnienia)”. Organizator planuje publikację w 2026 r.
2024	XXVII międzynarodowa konferencja „Vertiniana różnorodność wspólnot ludzkich problem II: ‘Hierarchia społeczna i państwowość’”, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach	Prelegent, referat: „Korporacja ‘karwanbaszy’ w społeczności Ormian polskich (XV–XVII wiek)”. Organizator planuje publikację w 2025 r.
	VI Sosnowieckie Forum Językoznawcze, Uniwersytet Śląski w Katowicach.	Prelegent, referat: „Słowa kluczowe futurologicznych wojen kognitywnych (francuska perspektywa do 2060 r.)”. W trakcie publikacji.
	„Dialektologiczne Czytania” – międzynarodowa konferencja naukowa Akademii Nauk Armenii, Instytut Języka im. H. Aczarjana.	Prelegent, referat: „Początek procesu kształtowania się ‘nowego’ dialektu polskich Ormian”.
	„Współczesne problemy studiowania i nauczania języka ormiańskiego” międzynarodowa konferencja naukowa Instytutu Języka im. H. Aczarjana Akademii Nauk Armenii.	Prelegent, referat: „Etymologia niektórych zapożyczeń z języka polskiego w dialekcie Ormian polskich”.
2023	XXVI międzynarodowa konferencja „Vertiniana. Różnorodność wspólnot ludzkich. Problem I: Wspólnota naturalna”, Uniwersytet J. Kochanowskiego, Kielce.	Prelegent, referat pt. „Wspólnota Ormian w księgach sądowych Kamieńca Podolskiego”.

	• Colloque internationale «La Pensée humaniste hier et aujourd'hui – tradition et (r)évolution dans les langues et littératures romanes», Université de Silésie à Katowice.	<i>L'intelligence artificielle dans la terminologie (française) – ses propriétés «d'humanisation»</i>, w «Neophilologica. Etudes semantico-syntaxiques des langues romanes», 2024, t. 36, p. 1-18.
	• XXV jubileuszowa międzynarodowa konferencja Vertiniana pt. „Komunikacja: Człowiek – Społeczeństwo – Świat. Aspekt III: Interakcje społeczne”, Uniwersytet J. Kochanowskiego w Kielcach, Kielce.	Prelegent, referat: „Komunikacja międzykulturowa na przykładzie <i>Pieśni na dzień Wardawaru</i> Grigora z Nareku”. Wystąpienie w ramach międzynarodowej konferencji, które wzbogaciło debatę o unikalny kontekst międzykulturowy i historyczno-literacki.
	• „Postęp czy regres? Jaki będzie świat po nowej zimnej wojnie?”, międzynarodowa konferencja, Uniwersytet Łódzki.	<i>Motywy zimnowojenne w rosyjskiej narracji medialnej – wybrane przykłady</i>, w „Eastern Review”, 11(2)2022, wyd. UŁ, Łódź 2022, s. 67-77.
	• V Sosnowieckie Forum Językoznawcze (zasięg międzynarodowy), Uniwersytet Śląski w Katowicach.	<i>Kilka zapożyczeń niepewnego pochodzenia u Ormian polskich</i>, w: „Jednostki języka w systemie i w tekście”, wyd. UŚ, Katowice 2023, s. 163-169.
2022	• XVII Colloquium Świętokrzyskie: „The Peculiarity of Man: Człowiek między Bogiem, zwierzęciem a komputerem”, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.	Prelegent, referat: „Nowozimnowojenne słownictwo i jego współczesna percepcja”. Prezentacja autorskich analiz podczas prestiżowego wydarzenia naukowego, która wzbudziła zainteresowanie i otworzyła pole do dalszych dyskusji.
	• Międzynarodowa konferencja naukowa on-line, Instytut Języka im. H. Aczarjna Akademii Nauk Armenii pt. „Aktualne problemy badań i nauczania języka ojczystego”.	Prelegent, referat: „Edukacja dwujęzyczna w Polsce”. Wystąpienie na międzynarodowej konferencji, które spotkało się z dużym zainteresowaniem i zaowocowało wartościową wymianą doświadczeń.
	• Międzynarodowa konferencja nauka on-line, Uniwersytet Jana Kochanowskiego pt. „Język ojczysty w XXI wieku – system, edukacja, perspektywy” w Kielcach.	Prelegent, referat: „Dydaktyka języka polskiego w Armenii (na podstawie doświadczeń organizacji polonijnych)”. Wystąpienie ukazujące specyfikę nauczania języka polskiego w Armenii, oparte na unikalnych doświadczeniach organizacji polonijnych.

	• IV Sosnowieckie Forum Językoznawcze o zasięgu międzynarodowym, Uniwersytet Śląski w Katowicach.	<i>Wybrane terminy prawnicze zapożyczone z języka polskiego w języku Ormian polskich</i> , w: „Jednostki języka w systemie i w tekście 4”, wyd. UŚ, Katowice 2022, s. 162-176.
2021	• Międzynarodowa konferencja naukowa on-line pt. „Problemy nauczania języków w erze globalizacji”, Instytut Języka im. H. Aczarjana Akademii Nauk Armenii.	Prelegent, referat: „Nauczanie języków obcych w Polsce”. Wystąpienie przedstawiające specyfikę i wyzwania nauczania języków obcych w Polsce w kontekście globalnych trendów edukacyjnych.
2021	• 13. Międzynarodowa konferencja naukowa on-line pt. „Wschód – Zachód: dialog języków i kultur”, Akademia Pomorska w Słupsku.	<i>Niektóre terminy związane z żywieniem w języku Ormian polskich (wybrane zagadnienia)</i> , w: „Wschód – Zachód. Literatura i język w styku kultur”, wyd. APS, Słupsk 2022, s. 119-130.
2020	• Międzynarodowa konferencja naukowa on-line pt. „Komunikacja: Człowiek – Społeczeństwo – Świat. Aspekt I: Podmiotowość”, Uniwersytet J. Kochanowskiego w Kielcach.	<i>Matryca derywacji pleksu informacji pierwotnej (podmiotowość prawdy i fałszu?)</i> , w „The Peculiarity of Man”, wyd. nauk A. Marszałek, Toruń 2020, s. 83-114.
2019	• Międzynarodowa konferencja naukowa, pt. „Komunikacja: Człowiek – Społeczeństwo – Świat”, Uniwersytet J. Kochanowskiego w Kielcach.	<i>Czy istnieje granica między Ludobójstwem a Metz Jeghern</i> , w: ГРАНИЦЫ. Сборник научных трудов проекта NOT ONLY 2020, wyd. ШМИОН, Москва 2020, c. 207-224
	• Międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Academic Conference”, West East Institute w Wiedniu (Austria).	<i>Armenians in Poland and Oriental trade (selected issues)</i> , w: WEI Int. Acad. Conf. Proc., Vol. 2019, s. 30-47, Vienna 2019 r.
2017	• Międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Przestrzenie Przekładu 3”, Uniwersytet Śląski w Katowicach.	Prelegent, referat: „Obciążenie kulturowe na przykładzie tłumaczenia <i>Pieśni na dzień Wardawaru</i> Grigora z Nareku na języki angielski, francuski, polski i rosyjski”. Wystąpienie na międzynarodowej konferencji, podczas którego omówiono zagadnienie obciążenia kulturowego w kontekście analizy językowej przekładu literackiego.

	• Międzynarodowa konferencja naukowa pt. „W dialogu języków i kultur”, Lingwistyczna Szkoła Wyższa w Warszawie.	<i>Komunikacja interkulturowa i asymilacja Ormian w Polsce: (wybrane zagadnienia)</i> , w „W dialogu języków i kultur”, t. 6, Lingwistyczna Szkoła Wyższa, Warszawa 2017, s. 233-246
	• Międzynarodowa konferencja naukowa organizowana przez Centrum Badań nad Kulturami Mniejszymi Instytutu Kultur i Literatur Anglojęzycznych UŚ	Prelegent, referat: „Assimilation of Armenians in Poland (selected issue)”, Organizator nie planował wydania materiałów w formie publikacji.
2015	International scientific conference organized by Polish European Community Studies Association PECSA, pt. “Facing the Challenges in the European Union. Re-thinking EU Education and Research for Smart and Inclusive Growth (EuInteg)”, Warsaw (również: współorganizator).	<i>The External Dimension of the European Union's Area of Freedom, Security and Justice</i> , in “Facing the challenges in the European Union Re-thinking EU Education and Research for Smart and Inclusive Growth (EuInteg)”, wyd. Polish European Community Studies Association, Warsaw 2015, p. 95-106.
2012	• 17. Międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Fundamentalne kategorie ludzkiego poznania. Opozycja II: Człowiek a społeczeństwo”, Uniwersytet J. Kochanowskiego w Kielcach.	<i>Kilka (prób) przemyśleń o „semantic primes” (opartych na percepcji rzeczywistości pozajęzykowej i pozagramatycznej)</i> , w: „The Peculiarity of Man”, nr 18, wyd. A. Marszałek i Naukowe GRADO, Toruń – Kielce 2013, s. 69-84
2011	• 16. Międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Fundamentalne Kategorie Ludzkiego Poznania (Świat i Jego Obraz/y)”, Uniwersytet J. Kochanowskiego w Kielcach.	Moderator konferencji.
2010	• Międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Konflikt Cywilizacji czy Cywilizacja Konfliktów: Przyszłość Człowieka w Społeczeństwie Konsumpcyjno-informacyjnym”, Uniwersytet J. Kochanowskiego w Kielcach.	<i>Społeczna interakcja pojmowania Konfliktu w stosunkach ormiańsko-tureckich (na podstawie rosyjskojęzycznych mediów XXI wieku)</i> , w „Język, Literatura i Kultura Rosji w XXI wieku (teoria i praktyka)”, wyd. UJK w Kielcach, Kielce 2011, s. 135-140.

	7. Międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Język, Literatura i Kultura Rosji w XXI wieku – teoria i praktyka”, Uniwersytet J. Kochanowskiego w Kielcach.	<i>O porównywalności opanowania poziomów języka rosyjskiego i angielskiego w biznesie, określonych certyfikatami „Poziom bazowy Rosyjskiego i „First Certificate”, w „Problemy nauczania języka rosyjskiego, literatury i kultury Rosji u progu XXI wieku”, wyd. Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Kielcach, Kielce, 1999 r, s. 65-71.</i>
2004	Międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Człowiek a Rynek”, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Nałęczów.	<i>Rola państwa w przemianach społeczno-gospodarczych w Armenii po 1991 roku, w „Człowiek a Rynek”, KUL, Lublin, 2004 r, t. 1, s. 435-441.</i>
2002	Międzynarodowa konferencja pt. „Organizacje pozarządowe a państwo – Partnerstwo dla polityki zagranicznej”, Fundacji im. St. Batorego, Warszawa.	Uczestnik prestiżowej debaty, której celem była wymiana poglądów i rozwój dyskusji naukowej. Organizator nie planował wydania materiałów w formie publikacji.

Od 2000 roku pełnię funkcję założyciela i przewodniczącego Stowarzyszenia na Rzecz Postępu Demokracji ERWIN w Ostrowcu Świętokrzyskim. W ramach działalności stowarzyszenia, we współpracy z instytucjami takimi jak Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Narodowy Bank Polski, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, a także z Unią Europejską i państwami, takimi jak Islandia, Liechtenstein, Szwajcaria, Norwegia czy USA, zrealizowałem 39 projektów edukacyjnych i badawczych, w których udział wzięło około 8000 osób.

Wykaz innych publikacji (autor / współautor) oraz artykułów naukowych i naukowo-popularnych:

- „*Stop Mediaterrorowi w Armenii!*”. *e-Przewodnik Dydaktyczno-Treningowy* (w języku ormiańskim), wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św. – Erewań 2023.
- Wł. Suleja, *Józef Piłsudski – w służbie Polsce* (przekład na ormiański i obszerne przypisy G. Magakian), wyd. Magaghat plus, Erewań 2020.
- *Polskie sekwoje na ormiańskiej ziemi ...*, w „Angora”, nr 51, 17.12.2017, s. 78-79.
- *650 lat Ormian w Polsce*, w „eDIALOG. Polsko-Ukraińska Izba Gospodarcza”, 4/35/2017, s. 14-17.
- *Wolontariat dla demokracji*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św. 2016 r.
- *Dyplomacja publiczna w służbie Polakom we Francji*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2014 r.
- *Ściana Wschodnia RP – Ukraina Zachodnia. Partnerstwo Strategiczne?*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2013 r.
- *Prawo dostępu do informacji*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2012 r.

- *Unia dla nas*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2012 r.
- *Poradnik Młodego Obywatela*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2012 r.
- *Przewodnik Młodego Obywatela*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2012 r.
- *XI międzynarodowy jesienny salon sztuki „Homo Quadratus Ostroviensis”* (tłumaczenie katalogu na język angielski), BWA w Ostrowcu Św., Ostrowiec Św. 2012 r.
- *Polska prezydencja w Radzie UE*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2011 r.
- *Traktat z Lizbony w służbie przyszłości*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2011
- *X międzynarodowy jesienny salon sztuki „Homo Quadratus Ostroviensis”* (tłumaczenie katalogu na język angielski), BWA w Ostrowcu Św., Ostrowiec Św. 2010 r.
- *Zimne sądy po gorącej awanturze*, w „Angora”, nr 33, 16.08.2009 r., s. 69-70.
- *Vademecum Sukcesu*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2008 r.
- *Od pierwszego etatu do własnej firmy*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2006
- *Vademecum Młodego Obywatela*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2006 r.
- *W Europie Narodów*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2005 r.
- *ABC Small Businessu*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2005 r.
- *Wiedza – Twoją Siłą*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2004 r.
- *Korzystne Koszty czy Kosztowne Korzyści*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św. 2004 r.
- *Polska a Unia Europejska*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2003 r.
- *Vademecum Młodego Przedsiębiorcy – Nowa Edycja*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2003 r.
- *Pięć Lekcji o Demokracji*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2003 r.
- *Z Ziemi Polskiej do ... czyli jak się integrować z Unią Europejską*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2002 r.
- *Vademecum Młodego Przedsiębiorcy*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2002
- *Seminaria o Unii Europejskiej: UE w pytaniach i odpowiedziach*, wyd. Stowarzyszenie ERWIN, Ostrowiec Św., 2000 r.

Bibliografia prac cytowanych w autoreferacie:

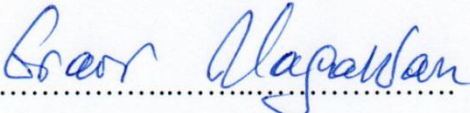
- “Armenian Alphabet.” My languages. Dostęp: 13.04.2024. http://mylanguages.org/armenian_alphabet.php
- “Актова книга Кам’янець-Подільського вірменського війтівського суду (10 березня 1572 р. – 23 вересня 1624 р.) по 8 (АктКП).” Центральний державний історичний архів України, М. Київ. Dostęp: 13.04.2024. https://cdiak.archives.gov.ua/spysok_fondiv/0039/0001/0008/.
- Albertrandy, Antoni. 1790. *Wiersz o malarstwie: pieśni V*. Warszawa: Drukarnia M. Grölla.
- Boryś, Wiesław. 2008. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków: Wydawnictwo Literackie
- Brückner, Aleksander. 1927. *Słownik etymologiczny języka polskiego*, t. 1–2. Kraków: Krakowska Spółka Wydawnicza.
- Couturat, Louis. 1901. *La logique de Leibniz. D'après des documents inédits*. Paris: F. Alcan.
- Diakonoff, Igor. 1985. “Hurro-Urartian Borrowings in Old Armenian.” *Journal of the American Oriental Society* 105 (4): 597–603.

- Doroszewski, Witold. *Słownik języka polskiego*. Dostęp: 21.05.2024. <http://doroszewski.pwn.pl>.
- *Encyklopedia PWN*. Dostęp: 13.04.2024. <https://encyklopedia.pwn.pl>.
- Fryer, John. 1698. *A New Account of East-India and Persia, in Eight Letters. Being Nine Years Travels Begun 1672. And Finished 1681*. London: printed by R. R. for Ri. Chiswell, at the Rose and Crown in St. Paul's Church-Yard.
- Gloger, Zygmunt. 1903. *Encyklopedia staropolska ilustrowana*, t. 1–4. Warszawa: Druk P. Laskauera i W. Babickiego.
- Gray, Russel, and Quentin Atkinson. 2003. "Language-tree divergence times support the Anatolian theory of Indo-European origin." *Nature* 426 (27): 435–439.
- Greń, Zbigniew, and Helena Krasowska. 2008. *Słownik Górali polskich na Bukowinie*. Warszawa: Instytut Slawistki PAN.
- Hanusz, Jan. 1886. "O języku Ormian polskich." *Rozprawy i sprawozdania z posiedzeń wydziału filologicznego Akademii Umiejętności* XI: 350–481.
- Instytut Badań Literackich PAN. Pracownia Słownika Polszczyzny XVI wieku (SPXVI). Dostęp: 13.04.2024. <https://spxvi.edu.pl>.
- Kaczyńska, Elżbieta, and Kazimierz Piesowicz. 1977. *Wykłady z powszechnej historii gospodarczej (od schyłku średniowiecza do I wojny światowej)*. Warszawa: PWN.
- Kowalczyk-Heyman, Elżbieta. 2009. "Początki Kolna." *Rocznik Mazowiecki* 21: 262–270.
- Krasnowolski, Antoni, and Niedźwiedzki Władysław. 1920. *Słownik Staropolski*. Warszawa: M. Arcta.
- Leibniz, Gottfried Wilhelm. 1921. *Nouveaux Essais sur l'entendement humain*. Paris: E. Flammarion.
- Leibniz, Gottfried Wilhelm. 1996. *New Essays on Human Understanding*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Linde, Samuel. 1807–1814. *Słownik języka polskiego*, t. 1–6. Warszawa: Drukarnia XX. Piłarów.
- Łoziński, Władysław. 1902. *Patrycjat i mieszczaństwo lwowskie w XVI i XVII wieku*. Lwów: Księgarnia H. Altenberga.
- Magakian, Grair. 2019. "Przegląd kilku polskich zapożyczeń w gwarze Ormian z Kut." *Our Europe. Ethnography – Ethnology – Anthropology of Culture* 8: 13–26.
- Magakian, Grair. 2021. "Polskie zapożyczenia (quasi)politycznych terminów języku Ormian polskich (wybrane zagadnienia)." In *Homo politicus*, 119–146. Kielce: UJK.
- Magakian, Grair. 2022. "Niektóre terminy związane z żywieniem w języku Ormian polskich (wybrane zagadnienia)." In *Wschód – Zachód*, 110–130. Słupsk: Akademia Pomorska w Słupsku.
- Małowist, Marian. 1993. *Europa i jej ekspansje XIV-XVI w.* Warszawa: PWN.
- Mańkowski, Tadeusz. 1934. *Sztuka Ormian Lwowskich*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Mańkowski, Tadeusz. 1934a. *Sztuka Ormian Polskich i archiwum katedry*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Mańkowski, Tadeusz. 1935. *Sztuka islamu w Polsce w XVII i XVIII wieku*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Mańkowski, Tadeusz. 1959. *Orient w polskiej kulturze artystycznej*. Wrocław–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Martirosyan, Hrach K. 2013. "The place of Armenian in the Indo-European language family: the relationship with Greek and Indo-Iranian." *Journal of Language Relationship* 10: 85–137.
- Martirosyan, Hrach K. 2014. "Origins and historical development of the Armenian language." Dostęp: 13.04.2024. <https://ling.hse.ru/data/2014/09/01/1313574129/Hrach%20Martirosyan%20-%20Handout.pdf>.

- Martirosyan, Hrach. 2020. "All You Need to Know about Armenian Language." *All You Need to Know about Armenian Language*. Dostęp: 13.04.2024. <https://aspirantum.com/blog/all-you-need-to-know-about-armenian-language>.
- Matasović, Ranko. 2009. *A Grammatical Sketch of Classical Armenian*. Zagreb. Dostęp: 13.04.2024. <http://mudrac.ffzg.unizg.hr/~rmatasov/ARMENIAN2.pdf>.
- Morgan, Jacques de. 1919. *Histoire du peuple arménien depuis les temps les plus reculés de ses annales jusqu'à nos jours*. Nancy: Berger-Levrault.
- Nişanyan, Sevan. *Nişanyan Sözlük. Çağdaş Türkçenin Etimolojisi*. Accessed April 13, 2024. <https://www.nisanyansozluk.com>.
- Papée, Fryderyk. 1894. *Historia miasta Lwowa w zarysie*, Lwów: Główny skład w Księgarni Gubrynowicza i Schmidta, Nakładem Gminy Król. Stoł. Miasta Lwowa.
- Pisowicz, Andrzej Stanisław. 2000b. "Polish names of Armenians. Ormiańczyk ... Kabzan." *Studia Etymologica Cracoviensia* 5: 91–95.
- Rolle, Antoni Józef. 1878. *Nowe opowiadania historyczne*. Lwów: Gubrynowicza i Schmidta.
- Rydzkowska-Kozak, Joanna. 2013. "Historia polskich zbiorów rękopisów ormiańskich." In *Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej*, vol. 6, 17–41. Białystok: Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy.
- Sargsyan, Tatevik E. 2018. "Minas Bżyszkian i jego relacja o Ormianach Lwowa." *Lehahayer* 5: 159–193.
- Schneider, Antoni. 1871. *Encyklopedia do krajoznawstwa Galicyi*, t. 1. Lwów: Drukarnia Narodowa Ossolińskich.
- Skorupka, Stanisław, Halina Auderska, and Zofia Łempicka. 1969. *Mały słownik języka polskiego*. Warszawa: PWN.
- *Słownik języka polskiego*. PWN (SJP PWN). Dostęp: 13.04.2024. <https://sjp.pwn.pl>.
- Sobol, Elżbieta. 1995. *Słownik wyrazów obcych*. Warszawa: PWN.
- Stopka, Krzysztof. 2000. *Ormianie w Polsce dawniej i dzisiaj*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Stopka, Krzysztof. 2010b. "Ormianie" In „Pod wspólnym niebem. Narody dawnej Rzeczypospolitej”, 115–131. Warszawa: Muzeum Historii Polski.
- Stopka, Krzysztof. 2017a. *Ormianie polscy – siedem wieków istnienia*. Warszawa: Kancelaria Senatu.
- UNESCO, World Heritage Centre. 2024. "Archaeological Site of Ani." Dostęp: 13.04.2024. <https://whc.unesco.org/en/list/1518>
- Urbańczyk, Stanisław, et al., 1960–2002. *Słownik staropolski*, t. 3–11. Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, PWN.
- Божко, Олександр. 1993. "Українізми в мові вірменських актових записів XVI–XVII ст. з м. Кам'янця-Подільського." *Східний світ* 1: 83–86.
- Гамкрелидзе, Тамаз, and Иванов Вячеслав. 1984. *Индоевропейский язык и индоевропейцы*, т. 1, 2. Тбилиси: Тбилисского университета.
- Гаркавец, Александр. 2010. *Кыпчакское письменное наследие*, т. III. Алматы: Баур-Касеан.
- Дашкевич, Ярослав, і Едуард Триярский. 1973. "Армяно-кыпчакская надпись из Львова (1609 г.) и вопросы изучения средневековых памятников армянской эпиграфики." *Rocznik Orientalistyczny* 35(2): 123–135.
- Желехівський, Євгеній, and Недільський Софрон. 1886. *Малоруско-німецький словар*, т. 2. Львів: Товариство ім. Шевченка.
- Желехівський, Євгеній. 1886. *Малоруско-німецький словар*, т. 1. Львів: Товариство ім. Шевченка.
- Мельничук, Олександр, et al. 1982–2012. *Етимологічний словник української мови*, т. 1–6. Київ: Наукова думка.

- Ожегов, Сергей. 2012. *Толковый словарь русского языка*. Москва: Мир и Образование.
- Успенский, Гавриил. 1818. Опыт повествования о древностях русских, ч. 2. Харьков: университетская типография Харькова.
- Фасмер, Макс. 1986–1987. *Этимологический словарь русского языка*, т. 1-4. Москва: Прогресс.
- Արաջյան, Աննա, Դիլբարյան, Նարինե, and Յուզբաշյան Անահիտ. 2017. Հայոց լեզվի պատմություն. Երևան: ԵՊՀ հրատ.
- Ակինեան, Ներսես. 1936. *Միմեզիսի և հեմագոյ Ուղեգրություն: Նկարագիր ուղեորություն և Եվրոպեի և Կ.Պոլիս, և Հռոմ, և Մուշ և յերուսաղեմ յամսն 1608- 1619*. Վիեննա: Միսիթարեան տպարան.
- Աճառեան, Հրաչեայ. 1971–1979. *Հայերէն արմատական բառարան*, հ. 1–4. Երևան: Երևանի Համալսարանի հրատ.
- Աճառյան, Հրաչեայ. 1940. *Հայոց լեզվի պատմություն*, Ի մաս. Երևան: ԵՊՀ.
- Աճառյան, Հրաչեայ. 1951. *Հայոց լեզվի պատմություն*, II մաս. Երևան: Հայպետհրատ.
- Աճառյան, Հրաչեայ. 1953. *Քննություն Առտիկայի բարբառի*. Երևան ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ.
- Աճառյան, Հրաչեայ. 1984. *Հայոց գրերը*. Երևան: ԵՊՀ հրատ.
- Այվազյան, Հովհաննես. 2002. *Քրիստոնյա Հայաստան հանրագիտարան*. Երևան: Հայկական հանրագիտարանի գլխավոր խմբագրություն.
- Բժշկեանց, Մինաս. 1830. *Ճանապարհորդություն և Լեհաստան*. Վենետիկ: Ս. Ղազար.
- Բոժկո, Օլեքսանդր. 2010. “Ուկրաինաբանությունները Կամյանեց-Պոդիլսկ քաղաքի XVI–XVII դարերի հայկական դատարանի վավերագրերի լեզվում.” *Պատմա- բանասիրական հանդես* 2: 110–115.
- Գրիգորյան, Սուսաննա, and Պարոնյան Նաիրա. 2015. Եվրոպական փոխառությունները ըստ միջինհայերենյան տարբեր աղբյուրների. In *Ջահուկյանական ընթերցումներ*, Կատվալյան, 27–33. Երևան: ՀՀ ԳԱԱ Հր. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտ.
- Գրիգորյան, Սուսաննա. 2017. Լեհական փոխառությունները միջին հայերենում. In *Հայագիտական Հանդես*, 2/36, edited by Ռուբեն Միրզախանյան, 55–62. Երևան: Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարան.
- Գրիգորյան, Վարդան. 1963. *Կամենեց-Պոդոլսկ քաղաքի հայկական դատարանի արձանագրությունները*. Երևան: ՀՍՍՌ ԳԱ հրատ.
- Խաչատրյան, Գուրգեն. 2015. Հովհաննես Կամենացու «Պատմություն պատերազմին խորինու» երկի լեզվաոճական որոշ առանձնահատկություններ. In *Վանաձորի պետական համալսարանի գիտական տեղեկագիր*, պրակ Ա, 16–31. Երևան: Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան.
- Հայրապետյան, Աշոտ. 2011. *Օտար բառերի բառարան*. Երևան: Հեղինակային հրատ.
- Ղազարյան Ռուբեն, i Ավետիսյան Հենրիկ. 2009. *Միջին հայերենի բառարան*. Երևան: ԵՊՀ. հրատ.
- Ղազարյան, Ռուբեն. 1992. “Փոխառությունները միջին գրական հայերենում (ընդհանուր ակնարկ).” *Բանբեր Երևանի համալսարանի* 2 (77): 14–25.
- Ղազարյան, Ռուբեն. 1993. “Արաբական և եվրոպական փոխառությունների տառադարձության առանձնահատկությունները միջին հայերենում.” *Բանբեր Երևանի համալսարանի* 2 (80): 168–171.
- Ղարիբյան, Արարատ et al. 1969–1980. Ժամանակակից հայոց լեզվի բացատրական բառարան (Ժիլբբ), հ. 1–4. Երևան: ՀՍՍՀ ԳԱ.
- Ճերեճեան, Գնէլ, Տօնիկեան, Փարամազ, and Տէր Խաչատուրեան Արտաշէս. 1992. *Հայոց լեզուի նոր բառարան*, հ. 1. Պէյրուք: Կ. Տօնիկեան եւ Որդիք
- Մալխասեանց, Ստեփան. 1944–1945. *Հայերէն բացատրական բառարան*, հ. 1–4. Երևան: ՀՍՍՌ Պետական հրատ.

- Յարութիւնեանց, Մարտիրոս. 1912. *Բացատրական բառգիրք – Օտարազգի բառերի և օտարազգի բառերի ու դարձածքների*. Ալեքսանդրապոլ: Տպարան Յ. Սանոյեանցի.
- Պողոսյան, Նորայր. 2014. *Նորահայտ բառեր վաղաշխարհաբարդյան աղբյուրներում: 16-18-րդ դդ.* Երևան: ԵՊՀ.
- Սուքիասյան, Աշոտ. 1967. *Հայոց լեզվի հոմանիշների բառարան*. Երևան: ՀՍՍՀ ԳԱ.

 (podpis wnioskodawcy)